

Komuniciranje istaknutih aktera košarke i američkog nogometa vezano za problem rasizma u SAD-u od 2017. do 2020.

Štengl, Ivan

Master's thesis / Diplomski rad

2022

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, The Faculty of Political Science / Sveučilište u Zagrebu, Fakultet političkih znanosti**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:114:594745>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-04-03**



Repository / Repozitorij:

[FPSZG repository - master's thesis of students of political science and journalism / postgraduate specialist studies / dissertations](#)



Sveučilište u Zagrebu
Fakultet političkih znanosti
Diplomski studij novinarstva

Ivan Štengl

KOMUNICIRANJE ISTAKNUTIH AKTERA KOŠARKE I AMERIČKOG NOGOMETA
VEZANO ZA PROBLEM RASIZMA U SAD-U OD 2017. DO 2020.

DIPLOMSKI RAD

Zagreb, 2022.

Sveučilište u Zagrebu
Fakultet političkih znanosti
Diplomski studij novinarstva

KOMUNICIRANJE ISTAKNUTIH AKTERA KOŠARKE I AMERIČKOG NOGOMETA
VEZANO ZA PROBLEM RASIZMA U SAD-U OD 2017. DO 2020.

DIPLOMSKI RAD

Mentor: prof. dr. sc. Dražen Lalić

student: Ivan Štengl

Zagreb. Lipanj 2022.

Izjava o autorstvu:

Izjavljujem da sam diplomski rad, *Komuniciranje istaknutih aktera košarke i američkog nogometa vezano za problem rasizma u SAD-u od 2017. do 2020.*, predao na ocjenu mentoru, prof. dr. sc. Draženu Laliću, napisao samostalno i da je u potpunosti riječ o mojem autorskom radu. Također, izjavljujem da dotični rad nije objavljen ni korišten u svrhe ispunjenja nastavnih obaveza na ovom ili nekom drugom učilištu, te da na temelju njega nisam stekao ECTS- bodove.

Nadalje, izjavljujem da sam u radu poštivao etička pravila znanstvenog i akademskog rada, a posebno članke 16-19. Etičkog kodeksa Sveučilišta u Zagrebu.

Ivan Štengl

Posveta

Hvala roditeljima, sestri i baki na beskrajnoj pomoći. Hvala mentoru, gospodinu Draženu Laliću, na uloženom trudu i povjerenju. Hvala i samome sebi, što nisam odustao.

Sadržaj	
1. Uvod	2
2. Teorijska osnova	3
2.1. Temeljni pojmovi	3
2.1.1. Politika	3
2.1.2. Politička komunikacija	4
2.1.3. Rasizam	6
2.1.4. Sport	7
2.2. Međudnos politike i sporta	8
2.3. Celebritizacija političke komunikacije	10
2.4. Teze	12
3. Metodologija	12
4. Rasizam u SAD-u od 2017. do 2020.	13
4.1. Black Lives Matter i nastanak grupe pritiska	14
4.2. Slučaj Georgea Floyd	15
4.3. Rasizam spram Afroamerikancima u američkim medijima	17
4.4. Rasni i društveni kontekst	18
5. Suvremena reagiranja spram rasizma u NBA i NFL ligi	20
5.1. Politička i društvena važnost američkog nogometa i košarke	20
5.2. NBA Bubble 2020	21
5.3. Bojkot utakmice	21
5.4. Oblici bunta	22
5.4.1. Klečanje	22
5.4.2. Poruke na dresovima	23
5.4.3. Političke poruke	24
6. Komuniciranje istaknutih aktera	25
6.1. LeBron James	25
6.2. Giannis Antetokounmpo	27
6.3. Jared Goff	29
6.4. Colin Kaepernick	30
7. Zaključak	33
Literatura	36

1. Uvod

Rasizam je i dan danas sastavni dio društvene stvarnosti u mnogim zemljama svijeta. Osobitu pozornost i zabrinutost izaziva njegova prisutnost u Sjedinjenim Američkim Državama kao ekonomski, politički te društveni problem najmoćnije zemlje suvremenog svijeta. Rasizam se izražava u različitim područjima života, od obrazovanja i ekonomije, do politike i kulture. U ovom diplomskom radu analiziram reagiranja na taj problem u dva veoma popularna sporta u Sjedinjenim Američkim Državama: u američkom nogometu i košarci. Obradio sam reagiranja na taj problem *National Football League* (NFL) i *National Basketball Association* (NBA). Posebno se usmjeravam na komuniciranje četiri istaknuta sportaša: nogometaše Colina Kaepernicka i Jareda Goffa i košarkaše LeBrona Jamesa i Giannisa Antetokounmpa vezano uz problem rasizma i njegovo izražavanje.

U ovom razmatranju sam se naročito usmjerio na rasizam spram Afroamerikanaca. Prema podacima iz 2019. pripadnici te rase činili su 12,2% američkog stanovništva, iza Hispanoamerikanaca (18,5%) te bijelaca (60,1%). Čak 56% afroameričke populacije živi na jugu zemlje, dok ih samo 10% na zapadu. U mnogim državnim zatvorima ima pet puta više Afroamerikanaca nego bijelaca, dok je u državama poput Kalifornije ili Iowe omjer 9:1 u korist Afroamerikanaca. Prema podacima iz 2019. 4.5 milijuna afroameričkih obitelji čine samohrani roditelji, a 56% brakova završi rastavom. Afroamerikanci zaostaju za bijelcima u plaćama. Prosječna plaća 2019. godine bila je 43,771 dolara u usporedbi sa 71,664 dolara plaće bijelaca¹.

Za okosnicu rada izabrao sam razdoblje od 2017. do 2020. kada se Amerika suočila s nezapaženim problemom kriminala i rasizma. "Gdje nema vizije, ljudi nestaju. Tamo gdje nema morala, počinju ratovi svih protiv svih", pisao je Cornell West (1993) u knjizi *Race Matters* u kojoj je istaknuo kako itekako postoji povezanost između Bijele kuće, ali i geta od kojeg su se tako silno pokušali odijeliti. Sve kreće od vrha, pa tako i rasni problemi. Stoga valja istaknuti i utjecaj tadašnjeg američkog predsjednika Donalda Trumpa, koji ničime nije pokušavao riješiti rasne probleme, a osobito vlastitim stavovima i komentarima.

Temu ovog rada izabrao sam zato što volim oba sporta i pratim ih i na televiziji i putem interneta. Kako je danas u vrijeme globalizacije svaka informacija dostupna tako su i utakmice ovih sportova, koje su se nekada gledale samo u sažecima, sada mogu pratiti uživo. I sam imam dresove košarkaških klubova te me ljubav prema tome usmjerila da pomnije

¹ <https://www.visualcapitalist.com/visualizing-u-s-population-by-race/>

promotrim problem kojeg ne mogu pratiti na ulicama u Americi, ali mogu ga analizirati sa svim informacijama koje mogu pronaći.

Cilj rada je ispitati kako su ova četiri istaknuta aktera američkog nogometa i košarke koristili status celebrityja i utjecaj u borbi s rasizmom u američkom društvu tijekom razdoblja od 2017. do 2020.. U sklopu toga razmatram koliki je bio njihov utjecaj na zbivanja u američkoj politici, s obzirom na to da su se u 2020. godini odvijali i izbori za američkog predsjednika.

2. Teorijska osnova

2.1. Temeljni pojmovi

2.1.1. Politika

Politički filozof Puhovski pojam politike definira kao “nastojanje oko zajednice, nastojanje da se uredi zajednički život ljudi. Pritom je riječ o svakoj mogućoj razine uspostave zajednice (od lokalne do svjetske), pa čak i o primjeni odgovarajućih obrazaca u intimnoj sferi (obiteljskim odnosima)” (Puhovski, 1990 :13).

Prema njemu politika se najčešće vezuje:

- a) “smisljeno djelovanje koje teži uređenju zajednice, odnosno nekog od njezinih elemenata;
- b) djelovanje vezano uz moć, odnosno mogućnost da se volja političkog subjekta nametne nasuprot otporu što ga pružaju volje drugih;
- c) ustanove koje predstavljaju pravilnosti političkog djelovanja, čija običajnost postupanja nije isključivo vezana uz pojedinačnu volju;
- d) državu kao ključnu instituciju modernog političkog života posredstvom koje se, s jedne strane, institucionalizira moć kao vlast, a s druge, postaje mogućim prevođenje društvenih tendencija u pravne forme;
- e) mogućnost oblikovanja i javnost zastupanja objektivno različitih interesa i potreba članova zajednice na način optiranja za određene vrste političkog ponašanja;
- f) svjesno stvaranje povijesti i uređenje ne samo odnosa između ljudi nego i ljudi s okolinom” (Puhovski, 1990 :13).

Francuski sociolog Maurice Duverger prepoznao je dva potpuno suprotna tumačenja o politici. Objasnio je kako je “Za jedne politika prvenstveno bitka, borba: vlast omogućava pojedincima i grupama koje je drže da osiguraju dominaciju nad društvom i da iz tog izvlače korist; druge grupe podižu se protiv dominacije i iskorištavanja, nastojeći im se oduprijeti i uništiti ih” (Duverger, 2001:21). Autor je u knjizi *Politička sociologija* objasnio kako je politika i napor s kojim je moguće uspostaviti red i pravednost. Na vlasti je da osigura opći interes i da postane otporna na pritisak pojedinačnih zahtjeva.

2.1.2. Politička komunikacija

Američki komunikolog Craig Allen Smith definira pojam komunikacije kao “proces dogovorenog sporazumijevanja kroz interpretaciju i karakterizaciju simboličkog svijeta” (Smith, 1990:7). Smith objašnjava kako do nje dolazi kada dvoje ili više osoba pokušava shvatiti ponašanje drugih i pritom se prilagoditi svijetu u kojem jesu pomoću interpretativnih procesa. “Komunikacija je zbivanje u dva smjera. Prvi nastoji razumjeti misli i osjećaje koje izražava druga osoba, a drugi na te misli odgovara na djelotvoran način. Za dobru komunikaciju treba posjedovati vještine slušanja i promatranja drugih i treba razumjeti njihove poruke” (Lupis, 2020:19). Autorica navodi kako treba znati prenijeti i vlastite ideje i osjećaje kako bi olakšali proces komunikacije. Kvaliteta komunikacije je u dobrom slušanju koje će nam olakšati razumijevanje poruke koju je osoba htjela prenijeti.

McNair u svojem definiranju pojma političke komunikacije objašnjava kako se taj termin pokazao izrazito teškim za precizno objašnjavanje. “Denton i Woodward je definiraju kao javnu raspravu o alokaciji javnih resursa, službene vlasti i službenih sankcija” (McNair, 2003:11). Ova definicija uključuje verbalnu i pisanu političku retoriku, ali ne i simboličke komunikacijske činove koji su od sve većeg značaja za razumijevanje političkog procesa u cjelini. Spisateljica Doris Graber daje nešto obuhvatniju definiciju onoga što ona naziva “političkim jezikom”, sugerirajući da on ne uključuje samo retoriku već i paralingvističke znakove kao što je govor tijela, ali i političke radnje kao što su bojkoti i prosvjedi (McNair, 2003:3).

McNair (2003) slijedi Dentona i Woodwarda naglašavajući namjernost političke komunikacije, koju jednostavno definira kao svrhovitu komunikaciju u politici.

“To uključuje:

1. Sve oblike komunikacije političara i drugih političkih aktera u svrhu postizanja određenih ciljeva,
2. Komunikaciju koju prema tim akterima upućuju nepolitičari kao npr. birači ili kolumnisti,
3. Priopćenja o tim akterima i aktivnostima, koja su sadržana u vijestima, uvodnicama i drugim medijskim oblicima rasprave.

Važnost informiranog, obrazovanog biračkog tijela nalaže da se demokratska politika mora provoditi u javnoj areni. Potrebno su znanje i informacije na temelju kojih će građani donijeti političke odluke, a upravo je to ono što mora biti dostupno svima” (McNair, 2003:25). Privatni politički stavovi individualaca vrlo brzo mogu postati javno mišljenje većine što se može odraziti na glasačkim uzorcima koje tada iskoristite vodeći politički moćnici. Javno mišljenje se, prema Habermasu stvara u javnoj sferi. “Javna se sfera sastoji od komunikacijskih institucija društva kroz koje kruže činjenice i mišljenja i pomoću kojih se gradi zajednička zaliha znanja kao osnova za kolektivnu političku akciju (McNair 2003:25).

Najistaknutiji akteri u javnoj sferi su upravo političari. Njih definiramo kao pojedince koji teže da kroz organizacije i institucije utječu na odluke. U slučaju da njihovi stavovi prkose trenutnoj političkoj moći, na njihovo mjesto dolaze drugi pojedinci. Postoje dakako i nestranački akteri. Njih svrstamo u tri skupine: sindikati, udruge potrošača te profesionalna udruženja koja se definiraju kao javne organizacije (McNair, 2003:17). Ne spaja ih ideologija već zajednička situacija u kojoj su se našli njihovi članovi. To mogu biti problemi na poslu (sindikati), ili slabost građanina pojedinaca naspram velikih korporacija (skupina potrošača). U takvim organizacijama pojedinci se okupljaju ne samo da bi pomogli jedni drugima u rješavanju problema povezanih u zajedničkim situacijama, već rade kampanje za promjenu ili podižu javni profil za neki poseban problem. Često to rade kroz traženje pomoći političarima. U takvim situacijama često se javljaju i grupe pritiska.

Prema McNairu (2003) grupe za pritisak nazivamo i jednoproblemskim skupinama, a razlikuju se od javnih organizacija po tome što su manje institucionalizirane i otvorenije “politički” po ciljevima za koje se zalažu. “Sklone su voditi kampanju oko jednog problema (McNair, 2003:17). One obuhvaćaju više ili manje široke koalicije pojedinaca iz svih slojeva. Pojavljuju se kao i reakcija na konkretne povijesne konjunktore, te s raspadnu ili nestaju čim se okolnosti promijene.

Isti autor (2003) u knjizi *Uvod i političku komunikaciju* navodi nekoliko povijesnih primjera grupa za pritisak. U Velikoj Britaniji devedesetih je godina nastao Pokret za prava homoseksualaca koji se okoristio medijskim kampanjama. Niz demonstracija osigurao je zakašnjeli napredak u odnosu prema homoseksualnim vezama i zloglasnim zakonima koje je još osamdesetih uvela M. Thatcher (McNair 2003:168). Još jedan primjer je prosvjed u studenom 2000. zbog goriva. Grupa za pritisak u vidu vozača kamiona i poljoprivrednih radnika je blokirala benzinske postaje zbog visokih cijena goriva. “Kako je prosvjed rastao, a time i medijsko praćenje koje je britanske vozače upozoravalo na rastući problem, brzo su nastale nestašice benzina, a britanske su ceste bile prazne” (McNair, 2003:169). Britaniji je prijetila nestašica benzina, prosvjedi su brzo privedeni kraju, ali ne prije nego što je vlada obećala regulaciju cijena goriva.

U ovom radu, političku komunikaciju koriste istaknuti akteri američkog nogometa i košarke koriste svoj status celebrityja i time pritišću vlast. Osim stečene popularnosti, oni koriste svoje znanje, ali i utjecaj te vještine komuniciranja. Dio su grupe za pritisak “Black Lives Matter” čija su obilježja nosili (majice, kape, druge poruke), a poruke putem medija širili.

2.1.3. Rasizam

Rasizam je uvjerenje po kojemu smatramo da ljude možemo podijeliti u odvojene skupine prema rasnoj osnovi, a time želimo pokazati da su neke od njih moćnije od drugih. Uz rasizam vežemo i pojam govora mržnje. Pod time se misli na verbalno izražavanje agresivnosti prema manjinama. To je "vrsta govora kojom se širi, potiče ili opravdava nacionalna i rasna netrpeljivost, ksenofobija, antisemitizam, vjerski i drugi oblici mržnje temeljeni na nesnošljivosti” (Vilović, 2007:69). Giddens (2017) tvrdi da rasu možemo sagledati kao skupinu društvenih odnosa kojima na temelju bioloških osobina možemo pripisati različite elemente i kvalitete. Razlike u rasi možemo sagledati kao fizičke podvrste koje su ljudi u zajednici izdvojili kao socijalno značenje. Primjerice, možemo sagledati boju kože kao razliku koja se smatra značajnom, dok se boja kose takvom ne smatra. “Genetika je otkrila da boja kože nastaje zbog brojnih faktora, a ne samo genetike. 20% utjecaja imaju hrana u kojoj se osoba nalazi, hormoni i utjecaj lokalne klime“ (Orešković, 1995:336).

2.1.4. Sport

Sport možemo odrediti kao “kompleksni stup strukturalno izvorno igračkih aktivnosti koje su određene borbom, u koje se izravno uključuju igrači i za koje su vezani pripadnici publike, različiti posrednici, mediji i drugi akteri. To je suvremena pojava koja je uočljivo prisutna u različitim sferama društvenog života” (Lalić, 2018:54). Francuski sociolozi Marcel Mauss i Georges Gurvitch (1966) tvrde kako sport ima svoj razmjerno zatvoren i strukturiran društveni svijet na više razina. To su stručna, socijalizacijska, ekonomska te politička. Bitno je istaknuti kako su za sport važni njegovi akteri. Postoje četiri vrste: igrači, posrednici, mediji i publika. “Igrači se izravno bave sportom zbog raznolikih motivacija: uživanje u igri, osiguranje egzistencije i bogaćenje, nastojanje da se stekne slava i dr.” (Lalić, 2018:53). Mediji imaju ulogu izvještavanja o sportu i relevantnim događajima uz njega. Publiku možemo podijeliti na izravnu i neizravnu. Pod izravnu se smatra obična publika i navijači koji sudjeluju pjevanjem i skandiranjem spram klubova i sudionika sportskih natjecanja. Neizravna je medijska publika koja aktivnosti prati putem medija. Pod posrednike ubrajamo trenere, psihologe, čelnike uprava i druge koji prenose znanje, organiziraju sport i upravljaju njime.

Ozren Biti u knjizi *Nadzor nad Tijelom. Vrhunski sport iz kulturološke perspektive* ističe slojevitost sporta zbog koje je nemoguće jednoznačno odrediti isti kao predmet znanosti. Jednako tako je teško odrediti i složenost znanstvene metode i znanstvenog jezika koji bi bio primjeren za njegovo interdiscipliniranje. Prema riječima Johana Huizinga "sport je slobodno djelovanje za koje osjećamo da nije tako zamišljeno i da je izvan običnog života te da i usprkos tomu može igrača potpuno zaokupiti te uz njega nije vezan nikakav materijalni dobitak, a niti se njime stječe kakva korist" (Huizinga, 1970:25).

Sport se u drugoj polovici 20. i početkom 21. stoljeća okreće profesionalizaciji i komercijalizaciji te on više nije samo igra. Druga karakteristika sporta je borba. “To je borba za nešto ili predstavljanje nečeg” (Huizinga, 1970: 25). Tu se ističe natjecateljski uspjeh koji za sve sportaše predstavlja glavni razlog njihova bavljenja sportom. Mnogi politički akteri koriste upravo pobjede sportaša u popularnim sportovima za promociju vlastitih interesa pa često dolaze na utakmice, turnire i slično. Osim toga, sport dio karaktera publike te se njime predstavljaju nacija, grad, država... (Lalić, 2018:52). Treća karakteristika sporta je strukturalnost. Visoka organizacija je ključ fluidnosti i dobre funkcionalnosti sporta, bilo da je riječ o nogometu, košarci ili plivanju.

2.2. Međudnos politike i sporta

Politika i sport puno su bliži nego što se to na prvu može vidjeti. “Miješanje politike (u razvijenim demokracijama) u sport najčešće je nenametljivo ili u najmanju ruku neprimjetno već i zbog same prirode sporta. S druge strane, u totalitarnim režimima sport je važan aspekt ideološkog djelovanja sustava koji nudi priliku za rješavanje određenih problema ili pak predstavlja mobilizacijsku silu u korist podrške sustavu” (Kustec Lipicer, Maksuti, 2010: 150). Autori u tekstu *Odnos politike i sporta u perspektivi teorijskih analiza u politologiji* navode “kako su se različite svjetske studije koje se bave politikom sporta kao posebnim predmetom istraživanja pojavile šezdesetih godina 20. stoljeća, razvile su se osamdesetih, dok su se rasplamsale krajem devedesetih godina” (Kustec Lipicer, Maksuti, 2010: 150). Prema Kusteru i Lipiceru, veza između sporta i politike je zapravo mnogo šira te su one po sadržaju različite i mogu imati razne pojavne oblike. Oba pojma mogu sustavno imati različite razloge zbog čega se njihovi poslovi isprepliću. Razloge takvim razlikama svakako treba tražiti u faktorima motivacije i interesima zbog kojih politika intervenira u sport ili obrnuto. Nadalje, potrebno je uzeti u obzir da se te intervencije kreću po kontinuumu od obostrano prihvatljivog i neprihvatljivog, pa da je inicijativa za intervenciju ponekad ponuđena od strane politike, a ponekad od strane sporta (Kustec Lipicer, Maksuti, 2010: 154). “Možemo razlikovati tri moguće skupine dominantnih odnosa između politike i sporta:

1. Suradnja - proizlazi iz pozitivne obostrane poželjnosti ili slaganja oko uspostave odnosa politike i sporta. Takav se tip odnosa može uočiti isticanjem ciljeva postizanja zajedničkih interesa, javnog dobra, kojima se na jednak način tretiraju različite vrste i područja sporta, podržavajući ih u daljnjem razvoju i praćenju opće društvene koristi. S druge strane, takvo je stajalište prihvatljivo za sport, koji od svega toga očekuje poboljšanje uvjeta za svoje buduće funkcioniranje,

2. Nezanimanje - koje se očituje u nekoj vrsti indiferentnosti i očiglednosti obiju strana o postojanju njihovih međusobnih odnosa. Dakako, daleko od toga da ti odnosi nisu važni. Oni predstavljaju podršku, odnosno neke vrste veze koja omogućava nesmetano svakodnevno djelovanje i sporta i politike. O pitanju postojanja tih odnosa gotovo da i nema dvojbe, pa tako o njemu previše ne razmišljaju niti sportu niti u politika. Ta vrsta odnosa općenito je vidljiva u institucionalnom djelovanju politike u sportu – političke institucije predstavljaju most koji omogućuje provedbu sportske politike, a ujedno i adresu na koju se sport poziva, tražeći političku podršku,

3. Konflikt - koji je, sudeći po do sada izvedenim analizama, najčešći tip odnosa. Za njega je karakteristično da obje strane slijede različite motive djelovanja. U nekim slučajevima različitost se može pokazati pozitivnom za kasniji prosperitet obje strana pa tako možemo govoriti i o pojavi konstruktivnog tipa konflikta. Međutim, mnogo se češće u slučaju konfliktnog tipa odnosa politike i sporta na jednoj strani pojavljuju prilagođeni motivi i interesi, koji su suprotni interesima i potrebama druge skupine” (Kustec Lipicer, Maksuti, 2010: 160).

Lalić (2018) u knjizi *Nogomet i politika* osim suradnje, ne zanimanja i konflikta kao moguće međudnose sporta i politike, u klasifikaciju uključuje i manipulaciju. Lalić je na primjeru odnosa profesionalnog nogometa i politike objasnio kako se upravo manipulacijom može najbolje prikazati njihov odnos. “Manipulacija je prisutna kada se pokušava utjecati na ljude bez njihova znanja, s promišljenim znanjima o tome kako se može upravljati njihovom voljom, i ako ih se tako uspije navesti na stavove i djelovanja koja vlastitom voljom ne bi prihvatili niti proveli, te tako postaju neslobodni, objekti manipulacije” (Lalić, 2018:91). Na području politike manipulacija se izražava u smišljenom baratanju krivim podacima, izvrnutim činjenicama, dovodenjem u zabludu drugih aktera, varanjem te zloupotrebama usmjerenim prema drugima. Lalić je objasnio kako “interesni razlozi aktera iz oba područja, u nekim aspektima podudarni ili barem nisu međusobno protivni, što otvara prostor za suradnju između njih, ali i zajedničke manipulacije na račun trećih strana (navijača, građana, medija...)” (Lalić, 2018:92).

U cijeloj priči važna je upravo suradnja aktera i medija. Oni kao “najznačajniji i najuočljiviji posrednici između sporta i društva imaju ključnu ulogu za interakciju sporta i politike” (Lalić, 2018:289). Oni trebaju informirati o zbivanjima vezanima uz taj međudnos, davati publicitet aktivnostima sportskih, političkih i drugih institucija, imati ulogu *watch dog* i drugih funkcija. Prema McNairu oni ne izvještavaju samo o politici, već su i važan dio okruženja u kojem se politika vodi. Pridonose političkoj raspravi, daju mogućnost političarima da svoje stavove iznose u javnost, ali i kritiziraju niz političkih gledišta.

2.3. Celebritizacija političke komunikacije

Pakiranje politike jedan je od ključnih faktora za stvaranje dobre javne slike političara. Za to su zaslužni *spin doctori* koju upravljaju tom javnom slikom. Prema Streetu (2003) to rezultira smanjenjem kvalitete političkog diskursa. Street za to krivi političare, ali i

njihove stručne pratnje i pokorne medije. “Pakiranje politike temelji se na povezanosti između suvremenog gospodarskog i političkog oglašavanja: u jednome i drugome pokušava se načinom javnog prezentiranja izraziti postojeće i izazvati nove potrebe ljudi, u skladu sa značenjskim praksama određenoga društvenog konteksta” (Lalić, 2004:56).

Danas je sve veći broj i utjecaj medijskih savjetnika i tvoraca imidža. “Mnoštvo je dokaza za to, sve veći reklamni proračuni stranaka i vlade; opća prisutnost reklamnog osoblja i umijeća u promicanju političara; isticanje prigoda za fotografiranje i zvučnih isječaka u kampanjama” (Street, 2003:158). Autor taj proces naziva modernizacijom ili amerikanizacijom i smatra je pretečom upakirane politike.

Imidž je jedan od elemenata pakiranja politike. Street (2003) u knjizi piše kako stranke i kandidati moraju obratiti pozornost na njegovo stvaranje ako žele biti “ozbiljni igrači” u političkom svijetu. Stranke stoga rade na tome da stvore prepoznatljivu sliku o sebi, a i samim time promoviraju vrijednosti. Usmjerenost prema imidžu sve je više rasla kroz godine. “Taj je proces započeo vlastitim izgledom i odijevanjem, a nastavio se načinom organizacije stranačkih skupova i konferencija” (Street, 2003:161). Nixon je objasnio kako je upravo imidž važan, a ne čovjek.

“Stvaranje privlačnih i prikladnih medijskih imidža navelo je političare, stranke i druge političke aktere da koriste manje izravne načine kako bi postigli ciljeve” (Street, 2003:161). Jedan od takvih načina je korištenje slavni osoba za stvaranje slike. Estradnjaci, glumci, sportaši postali su “glavne” zvijezde političkih poruka, skupova i događaja. Nicole Kidman, Tom Cruise i Robert de Niro bili su dio kampanje Hillary Clinton za mjesto u američkom Senatu. Veza između politike i drugih zvijezda s vremenom je postala sve snažnija. “Tako imamo slike predsjednika Billa Clintona kako svira saksofon na televiziji, Tonyja Blaira kako dočekuje Noela Gallaghery u Downing Streetu br. 10 ili predsjednika Nelsona Mandelu kako pozira uz Spice Girls” (Street, 2003:162). Povezivanje sa zvijezdama nije jedini način korištenja estrade. Mnogi političari su ih isto tako počeli i oponašati. Street (2003) piše kako se Rudolph Giuliani u utrci za Senat 2000. godine odjenuo kao John Travolta u filmu *Groznica subotnje večeri*.

Grbeša (2022) u članku *What is celebrity populism? The Case of the Croatian singer Miroslav Škoro* definira celebrityje kao ljude koji uživaju u većoj prisutnosti i širem opsegu aktivnosti i djelovanja od onih koji čine ostatak stanovništva. Oni se smiju kretati javnom pozornicom dok ih mi ostali gledamo. Mi se povezujemo s njima, stvaramo idole i ideale.

Političari su shvatili kako je to dobra praksa koja može poslužiti kako bi ih građani još više zavoljeli. Oni se stoga povezuju sa sportašima i glumcima, imitiraju ih, mijenjaju mimike tijela i geste te se prilagođavaju pop kulturi (Grbeša, 2022: 27). Street (2003) je opisao odnos politike i popularne kulture. Tvrdi da je integracija politike i pop kulture stvorila dvije vrste celebrity političara. Oni prvi su porijeklom iz svijeta estrade ili sporta, kasnije izabrani za političare, poput Arnolda Schwarzeneggera, glumca te guvernera Kalifornije. Drugoj skupini pripadaju izabrani političari koji se bave tehnikama koje pripadaju svijetu pop kulture. Koriste ih kako bi dobili simpatije i privukli birače.

Za razliku od Streeta, Gojko Bežovan u knjizi *Civilno društvo* ističe stvaranje i treće inačice celebritizacije, civilnog društva. Ovaj pojam ima dugu povijest u političkoj filozofiji, a njegovo se značenje često mijenjalo kroz povijest. Civilno društvo se, prema Bežovanu, definira kao “društvo utemeljeno na pravu u kojem su vladari i oni kojima se vlada podložni zakonu utemeljenom na društvenom ugovoru” (Bežovan, 2004:12). Autor posebno ističe definiciju Michaela Walzera prema kojoj je civilno društvo “prostor neprisilnog čovjekovog udruživanja i također niz s tim povezanih mreža - formiranih po volji obitelji, vjere, interesa i ideologije - koje ispunjavaju taj prostor” (Bežovan, 2004:15). To je sinonim za dobro društvo koje ne želi vlast, već promjene, a uz to uvažava druge ljude te ima političke implikacije.

Civilno društvo karakterizira slobodno udruživanje i djelovanje u kojem se prepoznaje opće dobro. Tu ne pripadaju organizacije koje su orijentirane za osvajanje vlasti. Druga karakteristika civilnog društva je neprofitnost u kojoj se ističe da ove organizacije ne postoje radi ostvarivanja profita (Bežovan, 2004:17). Tu se posebno ističe uloga istaknutih aktera američkog nogometa i košarke koji pripadaju ovom društvu. Oni u njega nisu ušli s ciljem da ostvare korist, dobit ili vlast, već su svojim znanjem i vještinama odlučili pomoći ranjivim skupinama. Time teže prema općem dobru te boljitku društva. To je treća karakteristika, ona dobrotvorna, u kojoj se ističe potrebna solidarnost za ostvarivanje ciljeva.

2.4. Teze

Teze ovog rada se odnose na komunikaciju aktera u razdoblju od 2017. do 2020. godine.

Prva teza je ta da su istaknuti akteri američkog nogometa i košarke, kao i organizacije te drugi pojedinci intenzivno i raznovrsno politički komunicirali vezano uz problem rasizma u Sjedinjenim Američkim Državama.

Druga teza je da četvorica istaknutih pojedinačnih aktera američke košarke i nogometa koristili svoju popularnost i celebrity status kako bi upozorili na problem rasizma i pridonijeli njegovom rješavanju.

Treća teza je da su četvorica istaknutih aktera i NBA liga ostvarili izvjesne političke učinke uz problem rasizma, a da je upliv NFL-a u tom pogledu bio kontroverzan.

3. Metodologija

Metodologija je prema Zeleniki (2004: 162), (grčki *methodos* + *logos*) “znanost o metodama znanstvenog istraživanja“. Ona je “znanost o cjelokupnosti svih oblika i načina istraživanja s pomoću kojih se dolazi do sistematskog i objektivnog znanstvenog znanja, ili znanstvena disciplina u kojoj se kritički ispituju i eksplicitno izlažu različite opće i posebne znanstvene metode“. U radu sam primijenio tri vrste metode, povijesnu, desk metodu, ali i djelomičnu studiju slučaja. Povijesna metoda je ona u kojoj se na temelju raznih dokumenata iz prošlosti i dokaznog materijala može vidjeti sve što se u prošlosti dogodilo i zbog čega se dogodilo. Kronologija, uzročno-posljedične veze i razvoj karakteristike su ove metode. Metoda se uglavnom primjenjuje u kombinaciji s drugim znanstvenim metodama zbog potrebe za ispitivanjem podrijetla, razvoja, uzroka, odnosa i sl. u društvu, iako se može koristiti i samostalno. Desk metoda se koristi u analizi postojećih, često već objavljenih podataka, prikupljenih nekom drugom svrhom. Primjena takvih metoda omogućuje usporedbu podataka u određenom vremenskom razdoblju, proučavanje mogućih društvenih pojava i ponašanja, također u vremenskom razdoblju i sredinama.

Prema Yinu u knjizi *Studija slučaja - dizajn i metode*, metoda studije slučaja koristi se “kada se postavljaju pitanja “kako” ili “zašto”, kad istraživač ima slabu kontrolu nad događajima i kad je u žarištu suvremeni fenomen unutar nekog konteksta stvarnog života.” (Yin, 2007:11). U radu sam obuhvatio važne slučajeve koji su bili potrebni za objašnjavanje političkog i društvenog konteksta koji se dogodio u Americi od 2017. do 2020. godine.

Metodu studije slučaja koristio sam rudimentarno i ograničeno s obzirom na to da nisam bio u Americi te uživo nisam mogao svjedočiti ovom problemu. Stoga sam, koristeći desk i povijesnu metodu, prikupljao podatke s američkih portala poput Fox Newsa, Washington Posta i dr. koji su prenosili govore četvorice istaknutih aktera američkog nogometa i košarke u razdoblju od 2017. do 2020.. Uz to, poslužile su mi i njihove poruke i komentari na društvenim mrežama, biografije u kojima su bile njihove izjave kroz mladost o

problemu s rasizmom. U slučaju Colina Kaepernicka poslužila je i reklama koju je snimio za Nike. Uj

4. Rasizam u SAD-u od 2017. do 2020.

Afroamerikanci su jedna od najvećih etničkih grupa u Sjedinjenim Američkim Državama. Njihovi preci dolaze uglavnom iz Afrike, ali ima i onih čiji preci nisu bili s tog kontinenta. Afroamerikanci su stoga većinom nasljednici robova dovedenih iz Afrike te su bili prisiljeni raditi na američkom tlu. Nisu imali ni slobodu, a niti prava, koja su im bila nepravedno uskraćena. Zbog svega, nisu imali priliku sudjelovati u ekonomskom, društvenom i političkom razvitku Sjedinjenih Američkih Država. U početku, oni su za robovlasnike bili "negrosi", ali kako su oni sami smatrali da je taj naziv suviše pogrdan, sebe su prozvali obojenima. Pojam *Afroamerikanac* osmislili su aktivisti za društvena prava, premda se u društvu i dalje koristio naziv crnci, simbol snage i revolucije. Američki senator i aktivist za ljudska prava Jesse Jackson krajem 1980-ih je predložio naziv "African American" (Afroamerikanac) u kojem se osim bezlične podjele na boju ističe povijesno podrijetlo. U 21. stoljeću nazivi *crnci* i *Afroamerikanci* su jednako zastupljeni².

Tijekom razdoblja ropstva, slobodni crnci činili su otprilike jednu desetinu cjelokupne afroameričke populacije. Godine 1860. bilo je gotovo 500 000 slobodnih Afroamerikanaca, od kojih se polovica nalazila na jugu, a druga polovica na sjeveru. Slobodno crnačko stanovništvo nastalo je od bivših plaćenih sluga i njihovih potomaka. Ono se povećalo dolaskom slobodnih crnih imigranata iz Zapadne Indije te crnaca koje su oslobodili pojedinačni robovlasnici. Događaj kojeg svojevrsno možemo nazvati prekretnicom afroameričke povijesti je onaj vezan uz Rosu Parks iz 1955. godine. Bila je izbačena iz autobusa jer je sjedila u dijelu kojem su inače smjeli sjediti samo bijelci, dok su Afroamerikanci smjeli sjediti samo na stražnjim sjedalima. "Ne znam zašto sam vas uhvatio, ali zakon je zakon", pravdao se policajac Rosi nakon što ju je uhitio 1. prosinca 1955. Aktivisti predvođeni Martinom Lutherom Kingom pozvali su sve na bojkot javnog prijevoza. S obzirom na to da je 70% putnika bilo afroameričkog podrijetla, kompanije za prijevoz pretrpjele su velike gubitke. U konačnici, aktivisti su bili osuđeni zbog ometanja rada autobusne kompanije, a Vrhovni sud je ukinuo pravila podjele u autobusima. Time je označio

² Wade, P., Smedley, A. and Takezawa, Yasuko I. (2020). Race. Encyclopedia Britannica. <https://www.britannica.com/topic/race-human>

kraj rasne segregacije u javnom prijevozu. Upravo je Martin Luther King bio vođa afroameričkog pokreta te je svojim govorima nadahnjivao mase. Onaj 28. kolovoza 1963. u Washingtonu je pratilo više od 250 tisuća ljudi svih rasa. "Sanjam da će jednog dana, četvero moje djece, živjeti u državi gdje im se neće suditi temeljem boje kože, već prema njihovom karakteru", rekao je Luther³ istog dana. Godinu dana kasnije dobio je Nobelovu nagradu za mir, a samo četiri godine nakon, 1968. ubijen je u 39. godini života. Njegovu nadgrobnu ploču resi citati "Napokon slobodan", a koliko je drugima bio važan potvrđuje i činjenica da je njegovu sprovodu prisustvovalo više od tristo tisuća ljudi. Zbog svega učinjenog, iste je godine dobio praznik koji se slavi svake godine u čast njemu, trećeg ponedjeljka u siječnju.

4.1. Black Lives Matter i nastanak grupe pritiska

Za nastanak pojma "Black Lives Matter" potrebno je otići unazad točno deset godina. Afroamerikanac Trayvon Martin se 26. veljače vraćao očevom domu koji se nalazio u mirnoj, srednje stojećoj četvrti u Sanfordu na Floridi. Nosio je crnu majicu s kapuljačom te je uza sebe imao vrećicu slatkiša Skittlesa i ledeni čaj (Clayton, 2018:7). Tijekom puta pratio ga je bijelac George Zimmerman, dobrovoljni čuvar četvrti. On je smatrao da Martin predstavlja prijetnju te se, unatoč policijskom upozorenju da ništa ne poduzima, suočio s njim. Njih dvoje su se obračunali, a u jednom trenutku Zimmerman je izvadio pištolj te ga je upucao. Nakon toga, policija je uhitila Zimmermana, sudilo mu se, a obrana na sudu se pravdala kako se u trenutku napada osjećao ugroženim pa je zbog toga upucao Martina. Sud ga je oslobodio krivice u lipnju 2013.

Alicia Garza presudu je dočekala u kafiću u Oaklandu, Kaliforniji, a kasnije je ispričala kako ju je odluka suda posebno pogodila. Imala brata koji je izgledom poprilično ličio Martinu. Na društvenoj mreži Facebook napisala je emotivnu poruku, ljubavno pismo svim Afroamerikancima. Završilo je s "Afroamerikanci, volim vas, volim nas, naši životi su važni". Njena bliska prijateljica, Patrisse Cullors je podijelila je njenu objavu, a pritom je koristila hashtag, tj. oznaku #blacklivesmatter. U njemu nije samo izrazila gnjev prema Zimmermanu, već je i objasnila temelje afroameričkog pokreta starog stotinu godina. Garza i Cullors su zajedno dogovorile kako će stvoriti pokret oko toga. Iako se pokret širio društvenim mrežama, njegov pravi zamah dogodio se 2014. kada je bijeli policajac Darren Wilson upucao i ubio 18-godišnjeg Afroamerikanca Michaela Browna u Fergusonu,

³ <https://choice.npr.org/index.html?origin=https://www.npr.org/2010/01/18/122701268/i-have-a-dream-speech-in-its-entirety>

Missouriju. Garzin i Colorsin pokret "Black Lives Matter" organizirao je tzv. Vozače slobode koji su dovezli u Ferguson više od 500 ljudi iz 18 gradova Sjedinjenih Država i sve to uz pomoć aktivacije putem društvenih mreža. Nekoliko tjedana nakon Brownove smrti, stotine ljudi koji do tada nisu nikad sudjelovali u prosvjedima, zauzeli su ulice Ferguson čiji je slučaj kasnije poslužio kao ogledni primjer strukturalnog rasizma u Americi. (Clayton, 2018:8). Pokret je postao svojevrsna grupa pritiska s jednim jasnim ciljem: Ostvariti rasnu ravnopravnost. Prosvjednici su bili "ukrašeni" znakovima i porukama "Black Lives Matter" zbog čijeg su skandiranja bili suočeni s naoružanim i nasilnim policajcima. No prosvjednici nisu stali. Štoviše, svoj cilj i dan danas promoviraju, a svoju poruku šalju diljem svijeta. Koliko je značajna ova skupina govori i to da su joj brojni renomirani ljudi pružili podršku. Važno je istaknuti kako osim četvero istaknutih aktera u radu, veliku ulogu nosi i ova skupina koja je od pojedinaca postala snažna grupa za pritisak. Vođeni buntom i željom za napretkom nisu odustali čak ni kada im je Amerika vođena Trumpom, okrenula leđa.

4.2. Slučaj Georgea Floyd

George Floyd ubijen je 25. svibnja 2020. zbog niza policijskih propusta, ali i lažne novčanice na koju je sumnjao vlasnik trgovine koju je Floyd posjetio. Riječ je bila o novčanici od 20 dolara, a vlasnik trgovine odmah je pozvao policiju. Na mjesto događaja došla su četiri policajca, a Floyd, inače Afroamerikanac, se u tom trenutku nalazio u vozilu s još dvoje ljudi. Oni su ga na silu izveli iz vozila te mu je jedan od njih, bijelac Derek Chauvin, koljenom pritisnuo vrat. Tako ga je tako držao gotovo devet minuta. Unatoč njegovim za pomaganjima, vapajima i riječima "I can't breathe" (Ne mogu disati) te brojnim protestima civila koji su u tom trenutku bili na mjestu nesreće, nije mu bilo spasa. Preminuo je, a njegov je slučaj pratio cijeli svijet. Snimke u kojima Chauvin kleči nad njegovim vratom brzo su obišle sve svjetske medije. O tome slučaju pisalo se danonoćno. Iz svega, nastali su brojni prosvjedi pod nazivom "Black Lives Matter" diljem Amerike koji su kulminirali nasiljem, paleži, pljačkom zbog čega ih se može gledati kao na jedne od najmasovnijih u novoj američkoj povijesti. Najgori su bili oni u Minneapolisu gdje se zločin i dogodio, a zbog nasilja je na ulice izašla i Nacionalna garda. U jednom trenutku činilo se kako su prosvjed i njegova izvorna premissa poprimili potpuno drugačije značenje zbog silnog nasilja i pljačkanja. New York Times je tada pisao kako je pandemija COVID-19 pogodovala izlaznosti, s obzirom na to da ljudi tada nisu radili u tvrtkama već od kuće. Od početka prosvjeda, 26. svibnja 2020. u Sjedinjenim Državama je bilo njih više od 4700, od toga 140

dnevno. U većim gradovima izlaznost je bila oko 10 000, a u manjima do 2 tisuće. Prema New York Timesu, Gradsko vijeće u Minneapolisu obećalo je da će promijeniti svoju policijsku upravu, u New Yorku zakonodavci su ukinuli zakon o tajanstvenosti policijske disciplinske evidencije. U Minneapolisu se čak i glasalo o ukidanju državne zastave koja je na sebi imala konfederacijski borbeni amblem.

Za simbol koji sačinjavaju tri znaka "X" smatra se da ima u sebi rasne konotacije. Na crvenoj pozadini, plavi dijagonalni križ s malim bijelim zvijezdama, zastava je koja je predstavljala državu Jugu koja se protivila ukidanju ropstva tijekom Američkog građanskog rata (1861.-1865.).“ (HINA, 2020). Taj znak se htio ukinuti još 2001. godine, no prijedlog je odbijen. Floydove posljednje riječi "I can't breathe", postale su simbolom prosvjeda i parolom koja se mogla iščitati na svakoj majici, šalici, kapi, kao i na svakom kliku. Nije prosvjed bio ograničen samo na Sjedinjene Američke Države. Svoj stav izrazili su građani diljem Europe, od Francuske, Njemačke čak i Hrvatske, Svatko je želio podržati rasnu nepravdu koja se dogodila i osuditi zločine policajaca koji su je počinili. Nakon sudskih postupaka, grad Minneapolis isplatio je Floyd Ovoj obitelji 27 milijuna dolara, dok je policajac Chauvin zbog ubojstva osuđen na 22,5 godine zatvora.

Proteklih godina sve je više Afroamerikanaca ubijeno od strane policijskih snaga u gradovima diljem Sjedinjenih Država. Zbog toga je pokret "Black Lives Matter" od ogromnog značaja u pružanju podrške Afroamerikancima. Pokret se proširio putem Facebooka, Twitteru, a sad već kulturni hashtag #blacklivesmatter ispisivanje na majicama, šalicama i bedževima. Politički kandidati su ga koristili u kampanjama, a pojavio se u televizijskim serijama poput Zakona i Pravde.

4.3. Rasizam spram Afroamerikancima u američkim medijima

Učinak televizije na prikazivanje i promociju stereotipa je izuzetno jak. Osobito u prošlom stoljeću kada je televizor bio sastavni dio svakog kućanstva diljem Sjedinjenih Američkih Država. Slogan "If it bleeds, it leads" pretpostavlja da nasilje i zločini prodaju vijesti, a ne samo zabavni sadržaj. Lokalne televizije često su znale prikazivati kadrove razbijenih prozora, krvi, oružja i tijela na nosilima više od onih koji će zabaviti publiku. Urbani dio Amerike prikazivali su kao područja bez kontrole, a u kojima su živjeli velikim brojem Afroamerikanci. Svake noći bi vijesti o zločinima i nesigurnim kvartovima "preplavile" javni prostor. Krajem devedesetih godina prošlog stoljeća rasna dimenzija

kriminala dobila je pažnju zahvaljujući istraživanjima iz Chicaga, Los Angelesa. Znanstvenici su proučavali zločine koji su se prikazivali na televiziji te realnost omjera udjela Afroamerikanaca i bijelaca u njima. Prema brojkama FBI-ja iz 1997., 41% zločina u područjima na kojima su živjeli znanstvenici učinili su Afroamerikanci, dok su 57% zločina počinili bijelci. Što se tiče medijskog narativa koji je prikazivao zločine, situacija je u anketama pokazala obrnute rezultate. 60% Afroamerikanaca u njima je bilo krivo za zločine, što je puno više od realne i stvarne brojke (Entman, 2000:57). Autori smatraju da su glavnu ulogu u tome imali mediji, koji su se fokusirali na urbana područja zbog čega je stvorena pogrešna slika.

Afroamerikanci su puno češće prikazivani u ulogama kriminalaca za razliku od bijelaca zbog čega ih se direktno smatra prijetnjom. Krajem devedesetih, bijelci su puno češće bili žrtve u Chicagu u vijestima, unatoč tome što su Afroamerikanci brojčano mnogo više zastupljeniji u gradu. Entman (2000) je naglasio i važnost trajanja vijesti. One u kojima se pojavljuju Afroamerikanci traju u prosjeku 106 sekundi, dok one s bijelcima traju 185. Bilo da je riječ o normama novinarstva ili o klasnim i rasnim pristranostima, mediji su više pažnje davali urbanim sredinama. Uz to, vijest o ubojstvu Afroamerikanca u Harlemu za medije je više manje bila očekivana, dok je smrt bijelca u skupom stanu u centru grada bila velika vijesti, pišu autori. Rezultati govore kako su mediji više njegovali živote bijelaca od Afroamerikanaca. Marginalizacija Afroamerikanaca u medijima nije samo problem u Sjedinjenim Državama. Primjerice, u Hrvatskoj, mediji tek sporadično pišu o toj skupini i to onda kada je riječ o negativnom kontekstu. Posljednja velika priča je bilo ubojstvo Georgea Floyd a o čemu je zapravo napisao cijeli svijet. Čak i u tom kontekstu, mnogi mediji nisu propustili staviti u naslove, podnaslove njegovu boju kože. O problemu stereotipizacije zbog boje kože govorili su autori Elmasry i el-Nawawi 2017. U anketi, ispitanicima su prikazivali vijesti o kriminalu. Valja naglasiti da su različite eksperimentalne skupine bile izložene različitim mjestima u kojima se sustavno mijenjala boja kože zločinca te policajaca. Ispitanici su smatrali da će kriminalci biti Afroamerikanci na koje će gledati u negativnom kontekstu, dok su policajce smatrali bijelcima i gledali ih na pozitivan način. Veza između manjina i stereotipa oduvijek je bila bliska, a na rješavanju tog problema trebaju upravo poraditi mediji koji će na ispravan i pošten način, prikazati sve strane.

4.4. Rasni i društveni kontekst

Društveni kontekst važan je kako bismo u potpunosti razumjeli razloge zbog čega je došlo do velike rasne podijeljenosti u Sjedinjenim Američkim Državama. Problem za kojeg se nažalost i dalje nije našlo rješenje, dodatno je rasplamsao izbor 45. američkog predsjednika Donalda Trumpa. Svojim kontroverznim izjavama kojima će "Učiniti Ameriku ponovno velikom" privukao je pažnju medija i javnosti već od samog početka. Anksioznost i strahovi bijelaca odigrali su presudnu ulogu u Trumpovoj neočekivanoj pobjedi na predsjedničkim izborima u Sjedinjenim Američkim Državama 2016. Način na koji je Trump osvojio Bijelu kuću - žrtveno janje i stereotipi o rasi i religiji manjine, ksenofobija, maltretiranje protivnika i besramno poticanje rasnog nasilja sugerira da dolazi do značajnog pomaka u taktici, racionaliziranju i narativu koji se koriste za stvaranje normalnosti bijele rase u američkoj kulturi.

Uspon Donalda Trumpa i njegove bijele nacionalističke politike proizlaze iz nekoliko složenih kulturnih čimbenika kao što su bijelo, patrijarhalno, šovinističko utjelovljenje američkog nacionalizma. Bila je to potpuna suprotnost i reakcija na dva mandata Baracka Obame i pojave fragmentiranih i nereguliranih oblika medijskih narativa o bjelačkoj muškoj viktimizaciji. Podjele koje su do tada postojale u Americi dodatno su se izrazile i povećale, zahvaljujući Trumpu⁴. U jeku prosvjeda "Black Lives Matter" Trump je procijenio kako je to toksična propaganda kojom se služe svi oni koji sudjeluju u tome. "Nećemo se prepustiti tiraniji. Vratit ćemo našu povijest i našu zemlju za građane svih rasa, boja, vjera. Ljevičari su trgali kipove naših predaka, oskvrnuli su naše spomenike i proveli kampanju nasilja i anarhije. Bilo da je riječ o rulji na ulicama ili o kulturi ukidanja koja se zaziva, cilj je im je ostao isti: Ušutkati neslaganje, zastrašiti vas i onemogućiti da se slobodno izražavate te da se odričete vaših kulturnih vrijednosti", govorio je. Trump se nije htio baviti bijelim nacionalistima koji su postali sve nasiljniji prema Afroamerikancima, njegov najveći problem su bile riječi "Black Lives Matter" koje su osim što su bile simbol prosvjeda, obilježavale ceste i ulice diljem Amerike⁵.

Trump⁶ je govorio: "To je simbol mržnje. Nadam se da će vlasti u New Yorku dopustiti najboljoj policiji na svijetu da zabrani tom simbolu da se pojavi na našim ulicama".

⁴ Duignan, B. (2021.) *Donald Trump*, *Encyclopedia Britannica*.

⁵ <https://edition.cnn.com/2020/07/01/politics/donald-trump-black-lives-matter-confederate-race/index.html>

⁶ <https://www.politico.com/news/2020/09/17/trump-black-lives-matter-1619-project-417162>

Marc Esper⁷ bio je jedan od administratora u Trumpovo vrijeme boravka u Bijeloj kući. On tvrdi kako ga je tadašnji predsjednik zamolio da za vrijeme prosvjeda koji se odvijao nakon smrti Georgea Floyd, ispred Bijele kuće upucaju prosvjednike. “Zar ne možeš to? Upucaj ih u nogu ili u ruku”. Snažan konflikt Trumpove politike i pristaša pokreta nije davao rješenje ovom problem. I jedni i drugi prstom su upirali jedni u druge, ali bez prevelike koristi. U istraživanju profesora Shadrachlyja iz 2020. može se vidjeti kako je Donald Trump u svojoj komunikaciji najviše koristio otvoreni oblik rasizma. Naime, svoje ispade nije pokušao prikriti ili preko drugih strana iskazati svoje negodovanje, već je otvoreno omalovažavao druge rase te naposljetku nije to skrivao. U svojim rasističkim govorima najviše je govorio o religiji, jeziku, mržnju prema muslimanima te Afroamerikancima. To je iskazivao često na nepristojan način, bez suviše promatranja te donosio zaključke koji idu u skladu sa stavovima njegovih pristaša. Govori su mu bili prepuni negativnosti, a to mu je to bila jedna od strategija s kojom je ulazio u komunikaciju s drugima. Forma koja posebno prevladava u njegovom govoru jest pretjerivanje te je često namijenjena preuveličavanju drugih, protiv kojih je i sam Trump.

Rasni udio Afroamerikanaca u američkom sportu je drugačiji nego što je u društvu. U profesionalnoj američkoj košarkaškoj ligi (NBA) udio je činio 74,8% lige, dok je bijelaca bilo 18,1%, a Hispanoamerikanaca 2,4%. U profesionalnoj američkog nogometnoj ligi (NFL), 57,5% Afroamerikanaca činilo je ligu, 24,9% bijelaca te samo 0,4% Hispanoamerikanaca. Afroamerikanci su oduvijek imali drugačiji status u društvu u odnosu na ostale rase. Prema njima je, bez presedana, usmjereno najviše mržnje i nasilja u Sjedinjenim Američkim Državama. Ni jedna druga skupina ljudi u proteklih 400 godina nije učena toliko sustavno da mrzi samu sebe zbog iskorištavanja, kao i da koristi druge (West, 1993:13).

5. Suvremena reagiranja spram rasizma u NBA i NFL ligi

5.1. Politička i društvena važnost američkog nogometa i košarke

Američki nogomet jedan je od najpopularnijih sportova američkog kontinenta. Razvio se krajem 19. stoljeća iz ragbija, a prva profesionalna utakmica odigrana je davne 1895. godine. Iako je interes javnosti u početku bio nešto slabiji, kroz godine je ovaj loptački sport postao prava poslastica za najzagriženije obožavatelje. Nogomet na američkim sveučilištima

⁷<https://thehill.com/policy/defense/3473642-esper-trump-asked-about-shooting-protesters-in-the-legs-or-something-after-george-floyd-death/>

je vrlo raširen te osim profesionalne Nacionalne lige američkog nogometa (National Football League) postoji niz sustava natjecanja na srednjoškolskoj i sveučilišnoj razini. Svaka utakmica ima do četiri četvrtine, od kojih je svaka u trajanju od 12 do 15 minuta s poluvremenom od 12 do 20 minuta, što ovisi o ligi i razini natjecanja⁸. Na terenu se nalazi 11 igrača po jednoj momčadi od kojih svaki ima svoju ulogu u momčadi. U ligi se natječu 32 momčadi, a sport broji ogromnu bazu obožavatelja i sljedbenika. Ekipe se međusobno razlikuju po dresovima, simbolima koji ih predstavljaju, bojama, himnama, pjesmama, ali i povijesti koja ih je krasila godinama. Od 2003. godine od 122 trenera koji su došli na čelo ekipe, samo njih 17 nije bilo bijele kože, objavio je Wall Street Journal⁹. Dodali su kako je do veljače 2022. čak 70% lige i igrača bilo tamnopute boje kože. Ta brojka je u sve većem porastu. Naime, još 2019. 59% lige činili su afroamerički igrači, da bi unazad tri godine ta brojka porasla za 11%.

National Basketball Association (NBA) je uz američki nogomet jedan od najistaknutijih sportova u Sjedinjenim Američkim Državama. Liga broji 29 momčadi iz Sjedinjenih Američkih Država te jednu iz Kanade, a osnovana je 6. lipnja 1946. godine u New Yorku. Naziv NBA dobila je 1949. nakon spajanja sa suparničkom ligom National Basketball League (NBL). U utakmici sudjeluje 10 igrača, pet sa svake strane. Košarka je sama po sebi izrazito dinamičan sport te ovisno s kojeg mjesta igrač postigne koš, dobije jedan, dva ili tri poena. Jedna utakmica sastoji se od četiri četvrtine, a svaka traje 12 minuta¹⁰. Liga se od svojih početaka pa da do danas dosta širila, stoga postoje ekipe koje su tu od osnutka lige poput Lakersa, Celticsa ili Knicksa (samo što su neke mijenjale gradove pa su imale druge nazive) dok su druge bile dodavane postepeno kroz godine. Poput NFL-a, i NBA ima velik broj afroameričkih košarkaša. S obzirom na dugu povijest sporta, neki od njih poput Billa Russella, Wilta Chamberlaina ili Michaela Jordana smatraju se najboljima u povijesti. Svi oni pripadaju tamnoputoj rasi. Do prošle godine, prema statističkim podacima, u ligi je bilo 73% Afroamerikanaca, ali za razliku od NFL-a, ovaj postotak je u padu. Naime, prije 10 godina, NBA je brojila 77% Afroamerikanca pa je to pad od čak 4%.

⁸ <https://www.nfl.com/>

⁹ <https://www.wsj.com/articles/nfl-race-flores-black-white-disparate-impact-coach-players-11644852540>

¹⁰ <https://www.nba.com/>

5.2. NBA Bubble 2020

Pandemija koja je pogodila cijeli svijet početkom 2020. godine utjecala je na sve sfere društva. Jedna od tih bio je sport. Kada je 11. ožujka pandemija ugasila sve sportske dvorane, mnogi su čekali kako i kada će se tekuća košarkaška sezona 2019./2020. nastaviti. Rješenje su pronašli u Orlando na Floridi, točnije na području Disneylanda na kojem su izgradili improvizirane dvorane u kojima su igrači mogli igrati. Može se reći da je to bila tzv. završnica prvenstva, s obzirom na to da je ostalo za odigrati osam utakmica za svaku od 30 ekipa, a kako neke od njih nisu matematički osigurale ulazak u daljnju fazu natjecanja, nisu bile pozvane. Igrači 22 ekipe bili su smješteni u izolirane hotele, bez obitelji, s posebnom i dobro planiranom opskrbom hrane te svakodnevnim treninzima. Sezona se na koncu nastavila 17. lipnja, sve do posljednje utakmice u finalu doigravanja Los Angeles Lakersa i Miami Heata koja se igrala 11. listopada. Dok se odvijala tzv. "NBA Bubble" liga prosvjedi diljem Sjedinjenih Država su jenjavali. Igrači i košarkaška zajednica (National Basketball Association) iskoristili su ogromnu platformu koju nudi američka košarka kako bi podržali pokret "Black Lives Matter". Tijekom zagrijavanja igrači su nosili majice podrške pokretu, za vrijeme utakmice mnogi su sjedili u njima, a sama fraza je bila ispisana na svakom igralištu na kojem se odvijala utakmica.

5.3. Bojkot utakmice

Bojkot kao oblik opiranja jačoj sili učinkovito je rješenje. S posljedicama ili bez njih, akteri su bili spremni na sve kako bi ga proveli. Bojkot iz 2020. nije prvi takav u američkoj košarci. I ranijih godina su igrači bojkotirali. Dogodilo se to i četiri puta i prije. Posljednji takav, bio je 2011. godine kada je liga bila obustavljena 161 dan. Razlog tomu je bio kraj kolektivnog ugovora iz 2005., zbog čega su igrači zahtijevali ravnopravnu raspodjelu novca. Bojkot iz 2020. bio je nešto drugačiji od ovoga.

Afroamerikanac Jacob Blake upucan je 23. kolovoza. Pogodio ga je od policajac koji je bio bijelac i to s četiri metka u leđa. Vjerovao je, točnije pravdao se, kako je mislio da će ga Blake ubosti nožem. Inače, tjeratica je bila podignuta za njime još u lipnju nakon prijave za seksualni napad. Zbog svega, Blake je ostao paraliziran od struka pa na dolje. Kao odgovor na još jedan u nizu napada na Afroamerikance, košarkaši Milwaukee Bucksa bojkotirali su petu utakmicu doigravanja protiv Orlando Magica 26. kolovoza. Nekoliko sati kasnije, NBA se solidarizirala, podržala odluku Bucksa te odgodila sve utakmice koje su se

trebale igrati toga dana. Zajednica košarkaša održala je sastanak u kojem su ekipe poput Los Angeles Lakersa i Los Angeles Clippersa htjele otkazati sve svoje utakmice. Ipak, druge ekipe htjele su nastaviti igrati pa je 27. kolovoza postignut dogovor da će se prvenstvo nastaviti. Utakmice i tog dana su otkazane, a prva sljedeća odigrana je 29. kolovoza nakon što su NBA i Zajednica košarkaša postigli dogovor o tri obveze za reformu društvene pravde, uključujući otvaranje arena kao biračkih centara na nadolazećim predsjedničkim izborima. Osim košarkaša, zbog pucnjave Jacoba Blakea nogometaši Detroit Lionsa otkazali su 25. kolovoza sve treninge. Shodno tome, 27. kolovoza još devet ekipa NFL-a učinilo je isto. Iako 19 ekipa nije slijedilo njihov primjer, neki od njih su podržali kolege i njihov stav o zajedništvu. Iste primjere nalazimo i u američkoj profesionalnoj baseball ligi (MLB). Utakmica između Milwaukee Brewersa i Cincinnati Redsa zaustavljena je 26. kolovoza radi prosvjeda igrača, dok su kasnije otkazane utakmice Seattle Marinersa i San Diego Padres a te Los Angeles Dodgersa i San Francisco Giantsa. Idući dan, sedam je utakmica dodatno otkazano.

5.4. Oblici bunta

5.4.1. Klečanje

Sve je počelo 22. kolovoza 2016. godine. Colin Kaepernick, tadašnji quarterback (vođa navale) momčadi američkog nogometa San Francisco 49-ersa izazvao je prosvjed izražen klečanjem prilikom izvođenja nacionalne himne u Sjedinjenim Američkim Državama (Lalić, Večernji list). Svoje nezadovoljstvo oko rasne nejednakosti i policijske brutalnosti izazvalo je podjelu javnosti, ali bio je to čin kojeg su prihvatili brojni drugi američki sportaši. Lalić u članku navodi kako se taj oblik prosvjeda proširio i na neke druge sportove, i to na više razina natjecanja pa i među sportašima mlađih uzrasta. Klečanje se pokazalo efektivnim tijekom lockdowna, osobito u NBA ligi. Američki košarkaši, revoltirani rasnom nepravdom u ljeto 2020. godine, klečali su u improviziranom košarkaškom centru u Orlando prije svake utakmice.

Košarkaš Orlando Magica Jonathan Isaac bio je prvi igrač koji nije klečao tijekom intoniranja himne: isto crnac, on je za to vrijeme stajao te je odbio nositi majicu s porukama pokreta. "Znam što je pomoglo stotinama ljudi i što će u konačnici biti katalizator promjene u svijet. To je evanđelje i ljubav Isusa Krista. Samo ako smo je spremni pokazati i dijeliti. Zbog

toga sam odlučio stajati. Za mene klečanje nije ispravan odgovor”, objasnio je Isaac¹¹ svoj stav. Poput njega, trener San Antonio Spursa, Gregg Popovich, veliki “prijatelj” pokreta također nije klečao, kao ni njegova pomoćna trenerica Becky Hammon. Sean Roberts, član republikanaca u Oklahomi, prijetio je kako će novčano kazniti igrače Oklahoma City Thundera ako će poput ostalih kolega klečati. Oni nisu marili za to, svejedno su to učinili. Čin klečanja nije ostao samo u “okovima” Amerike, štoviše prenio se i na Europu. Među prvima su ga upotrijebili igrači engleske Premier League. Kako je vrijeme odmicalo, tako je i čin klečanja slabio.

Neki od igrača opravdali su se time što čin klečanja zapravo ni ne pridonosi smanjenju rasizma i nepravde, a navijači su zviždali onima koji bi kleknuli. Međunarodni Olimpijski odbor zabranio je isprva klečanje na igrama 2021. Kako su naveli, jedno od pravila nalagalo je natjecateljima zabranu bilo kakvog oblika demonstracije ili političke, rasne i religijske propagande. Ipak, organizatori su popustili, ukinuli su zabranu te je svaki natjecatelj mogao slobodno iskazati svoje stajalište prije ili nakon natjecanja. To nisu to smjeli činiti tijekom natjecanja i ceremonija te u Olimpijskom selu.

5.4.2. Poruke na dresovima

Osim klečanja, jedan od simbola podrške "Black lives matter" pokretu bila su i imena igrača na leđima. Svaki od igrača je tijekom nastavka NBA sezone u Orlando 2020. godine imao pravo odabrati poruku koju želi poslati. Poruke koje su igrači mogli nositi na leđima bile su: Black Lives Matter, Say Their Names, Vote, I Can't Breathe, Justice, Peace, Equality, Freedom, Enough, Power to the People, Justice Now, i dr. Uz to, igrači su mogli odabrati žele li da ispisana poruka bude na njihovom materinjem jeziku. Tako su internacionalni igrači poput Slovenca Dončića, Kongoanca Ibake, Novozelčanina Adamsa odabrali poruke na svom jeziku. Važan podatak je i taj da je čak 50 igrača odbilo je imati poruku na leđima. Neki od njih nisu javno htjeli reći razloge, dok su neki smatrali da će njihovo prezime biti bolja poruka za pokret.

¹¹ <https://www.orlandopinstripedpost.com/2020/7/31/21350233/orlando-magic-jonathan-isaac-national-anthem>

5.4.3. Političke poruke

Poruka “Glasaj” krasila je prsa košarkaša tijekom nastavka prvenstva u sezoni 2019./2020. u Orlandu u. “Crncima u zajednici nije važno hoće li glasati. Mi ne vjerujemo u to. Odrasli smo s porukom u glavi da naš glas ne znači ništa. Vidjeli smo da naši glasovi trebaju biti tiho cijeli život”, govorio je davne 2003. mladahni LeBron James¹². Dawson (1994) je napisao kako su mnogi Afroamerikanci smatrali da je pogrešno glasati drugačije od svoje zajednice. Politička odgovornost se gledala kao “više dobro”, a ne kao pravo pojedinca da glasa po svojim stajalištima, osobito ako su bila drugačija od zajednice. 17 godina kasnije, LeBron James bio je jedan od najistaknutijih aktera u promicanju glasanja na predsjedničkim izborima u Afroameričkoj zajednici. Osnovao je tada i organizaciju “Više od samog glasa” koja je poticala Afroamerikance na pristupanje izbore.

Igrači su donirali 100.000 dolara kako bi se bivši osuđeni zatvorenici mogli registrirati na stranici za američke izbore i glasati. Nije samo James promicao to, tu su bili i Damian Lillard, Draymond Green, Ben Simmons, C.J. McCollum i mnogi drugi, bivši i sadašnji košarkaši i treneri. “Cilj nam je osvijestiti zajednicu, da se naš glas konačno čuje i da omogućimo promjenu za našu djecu”, govorio je James¹³ 2020. Zanimljivo je kako ranije igrači nisu bili previše zainteresirani za glasanje, ali američka vlast pod vodstvom Donalda Trumpa omogućila je protukandidatu Joeu Bidenu da ujedini afroameričku zajednicu te da dobije potrebnu podršku. Organizacija “Kada svi glasamo” dobila je više od 150.000 novih registriranih glasača, i to sve zahvaljujući utjecaju profesionalnih sportaša, rekao je direktor Kyle Liermann¹⁴. Osim toga, svih 30 košarkaških ekipa u NBA je otvorilo svoje dvorane kao prostore za glasanje na izborima. “Glasanje na izborima nikada nije gledano kao nešto “cool”. Nije to u trendu, posebno kod manjina. Tijekom ovog razdoblja društvene nepravde i pandemije, prisiljeni smo promijeniti našu perspektivu i ideologiju. Sada je pravo vrijeme za to”, rekao je košarkaš Bucksa Wesley Matthews¹⁵.

¹²<https://eu.usatoday.com/story/sports/nba/2020/09/20/lebron-james-nba-players-get-personal-why-black-communities-vote/5809425002/>

¹³<https://eu.usatoday.com/story/sports/nba/2020/09/20/lebron-james-nba-players-get-personal-why-black-communities-vote/5809425002/>

¹⁴ <https://whenweallvote.org/press/press-release/a-step-in-the-right-direction-for-democracy/>

¹⁵<https://eu.jsonline.com/story/sports/nba/bucks/2020/10/28/mark-ruffalo-wesley-matthews-collaborate-pro-voting-commercial/6055915002/>

6. Komuniciranje istaknutih aktera

6.1. LeBron James

Košarkaš Los Angeles Lakersa, LeBron James¹⁶ je tijekom jednog od intervjua 2020. u Orlando rekao: “Biti crn nije stvar pokreta. To je stvar života. Mi (aludirajući na Afroamerikance) znamo da dok netko drugi (bijelci) učini jedan korak, mi moramo učiniti njih pet. To nas čini još povezanim i snažnijim. Stoga ne gledam ovo kao pokret. Jer koliko će to sve trajati? Kao što sam rekao, biti crn je dio našeg života, naše kulture, mi ne možemo pobjeći od toga¹⁷”, riječi su jednog od najboljeg košarkaša proteklih godina. Još od ranih dana nije mogao pobjeći od doze stigmatizacije i rasizma. Imao je košarkaškog talenta na pretek, a kao srednju školu, pomalo kontroverzno je odabrao Sv. Vincent - Sv. Marija školu u kojoj su bili dominantni bijelci. Ali, zbog sporta, nitko na njega nije gledao kao na drugačiju osobu.

The Chosen one (Odabrani), prozvao je sam sebe kao tinejdžer, a upravo ga taj epitet prati kroz cijelu karijeru. Od rodnog Akrona pa do sunčane Floride i odlaska u Miami, zbog čega su oni najvjerniji navijači Clevelanda zapalili njegove dresove pa do povratka u rodni grad i vraćanja mitskog statusa te odlaska u centar glamura, u Los Angeles, LeBron je oduvijek bio više od samog sportaša¹⁸. 2015. njegov kasnije suigrač Kyle Korver, rekao je kako je LeBron jedan od najutjecajnijih igrača u košarci. Na društvenim mrežama ima stotine milijuna pratitelja, od onih koji ga slave do koji ga neprestano kritiziraju. Ono za što se oduvijek zalagao je ispravljanje nejednakosti. Ima nekoliko neprofitnih organizacija koje pomažu djeci, nude im školarine i bolje odrastanje i mogućnosti koje on sam nije imao. Što se tiče kritika, često mu prebacuju kako se previše miješa u politiku, a manje se bavi košarkom. Posebno je bio kritičan spram bivšeg američkog predsjednika Donalda Trumpa, 2017. otvoreno je propitkivao njegov slogan “Make America Great Again” (Učinimo Ameriku ponovno velikom). “Zar je to smjer u kojem naša zemlja treba ići? Naša mladež zaslužuje bolje!”, poručio je tada. U razgovoru¹⁹ za CNN optužio je Trumpa kako sportom želi razjediniti državu: “Sport nije nikad bio nešto što bi razjediniilo ljude, već bi ih sve ujedinio. Nikad ne bi sjedio nasuprot njega, ali bih nasuprot Obame²⁰”. Cinični Trump je poručio kako je LeBrona intervjuirao “najgluplji” novinar (Don Lemon) koji je čak i LeBrona uspio učiniti

¹⁶https://www.espn.com/nba/story/_id/29528067/lebron-james-calls-black-lives-matter-walk-life-advocates-breonna-taylor

¹⁷https://www.espn.com/nba/story/_id/29528067/lebron-james-calls-black-lives-matter-walk-life-advocates-breonna-taylor

¹⁸ Augustyn, A. (2021) *LeBron James*, *Encyclopedia Britannica*.

¹⁹ <https://www.theguardian.com/sport/2021/jan/08/lebron-james-unrest-donald-trump-comments>

²⁰<https://247sports.com/nba/los-angeles-lakers/Article/LeBron-James-says-he-would-never-sit-across-from-President-Trump-120229451/>

pametnim²¹. “Kada LeBron govori, mnogi tada slušaju”, rekao je njegov suigrač Anthony Davis²² 2020. Nakon poraza od Dallasa u Orlando, nije se osvrnuo na igru momčadi, već je pažnju posvetio Breonni Taylor, afroameričkoj policajki, ubijenoj u Kentuckyju. Njoj je u kuću upalo troje policajaca zbog sumnje na prodaju droge.

LeBron je 2020. u Orlando na tenisicama ispisao poruku #Justice4Breonna (Pravda za Breonnu)²³. “Prvo što ću reći, želim da se otkrije prava istina njene smrti njezinoj obitelji”, govorio je. Droga kod Breonne nije pronađena, a optužbe protiv policajaca su odbačene. Njena obitelj dobila je 12 milijuna dolara odštete. “Mi kao NBA i svi igrači te ja kao jedan od vođa lige, želimo da obitelj zna kako smo uz njih i kako želimo pravdu. Jer to je najbitnije. Što je istina je istina, a ono što je pogrešno je pogrešno. Ova situacija je pogrešna, ne samo u mojim očima, ne samo u očima mojih kolega, već cijelog svijeta”, govorio je James. Govorio je o slučaju Georgea Floyda u kojem je istaknuo ironiju u priči jer se dogodila pred kamerama, pred očima cijele javnosti. “Zar trebamo vidjeti Breonninu smrt na snimci kako bi shvatili koliko je ova situacija loša”, rekao je. Smatrao je kako je ova situacija omogućila mnogima, koji su do tada šutjeli o rasnoj nepravdi da otvoreno kažu ono što misle. “Ovo sve je toliko srcegradajuće. Vi to ne razumijete. Osim ako nemate crnu boju kože. Shvaćam da osjećate što prolazimo, ali nikada nećete iskreno razumjeti kako je to biti crnac u Americi.²⁴” Četiri godine ranije, u srpnju 2016., se zajedno s Dwyaneom Wadeom, Carmelom Anthonyjem i Chrisom Paulom zalagao za društvene promjene. “Tada je bio Obama predsjednik. A svi znamo što se sve sada događa (u 2020.) Pa je li to napredak? Mislim da nije i svi to možemo vidjeti” A napredak će, u njegovim očima tek započeti komunikacijom i zajedničkom voljom za razumijevanjem jedni drugih. “Kada bi mogao samo sjediti ovdje i pričati s nekim, oči u oči i reći kako se osjećaš, neovisno o tome sviđa li im se to ili ne. E tek tada bi se ljudi mogli poštovati. Netko se ne mora složiti, ali kada bi mi mogli reći 'Pa gle, ne slažem se s tobom' tada ću te poštovati. Ali bez tog razgovora, neće biti niti promjene” govorio je²⁵.

Gotovo u svakom razgovoru koji se odvijao tog ljeta, LeBron nije propuštao istaknuti koliko je važno zalagati se za pravdu. Pokazivao je to na društvenim mrežama, klečanjem prije utakmice i intoniranja himne, dresovima u čast “Black Lives Matter” pokreta, čak i nakon što je više mjeseci bio izoliran, daleko od obitelji. Kad su 6. siječnja 2021. Trumpovi

²¹ <https://www.nytimes.com/2018/08/04/sports/donald-trump-lebron-james-twitter.html>

²² <https://lakersnation.com/lakers-news-anthony-davis-learning-from-lebron-james-social-justice/2020/07/25/>

²³ https://www.espn.com/nba/story/_/id/29528067/lebron-james-calls-black-lives-matter-walk-life-advocates-breonna-taylor

²⁴ isto kao 11

²⁵ isto kao 11

pristaše, već na samom kraju njegovog mandata, ušli u Capitol u Washingtonu James je bio razjaren. “Događaj koji se zbio jučer je u izravnoj povezanosti s Trumpom i sa svime što on, njegovi stavovi, dijela i želje predstavljaju. Za nikoga ga nije briga, apsolutno nikoga. Nije ga briga za ovu zemlju, ma niti za vlastitu obitelj. Jedino za samoga sebe”, rekao je tada James koji je za sve okrivio te četiri godine Trumpove vladavine. “Vidjeli smo sve što je vodilo prema ovom putu uništenja. Posljednje četiri godine vodile su ovome. Ali, ne možemo vratiti vrijeme. Tko će nam vratiti ove četiri godine, kako onda se oporavimo od toga?”, rekao je James nakon poraza tada od San Antonija na konferenciji za medije. “Mi bismo trebali biti primjer svim drugim zemljama o tome kako treba ispravno voditi državu i društvo i kako treba mijenjati svijet. Ali jučer smo izgledali kao zemlja petog svijeta i to je sramota²⁶”. Trump tada nije ostao dužan odgovora Jamesu. “Da sada razgovaram s njime, rekao bih mu ovo, iako ga ne volim previše. LeBron, jesi li ikada želio postati žena? Ako jesi, rado bih te imao u svojoj košarkaškoj ekipi. On je običan hejter²⁷.”

6.2. Giannis Antetokounmpo

Giannis Antetokounmpo košarkaš je Milwaukee Bucksa i jedno je od zaštitnih lica NBA lige. Iz rodne Grčke, 2013. godine preselio se u Sjedinjene Američke Države gdje je ostvario obiteljski, ali i svoj vlastiti san, igrati košarku na profesionalnoj razini. “Nekad bih išao u školu, a da pritom ne bi ništa doručkovao. Nekad bih se vratio kući, a hrane opet ne bi bilo. A trebao bih ići na trening. Na kraju, jeo bih tek nešto prije ponoći”, ispričao je Giannis za podcast Adriana Wojnarowskog²⁸ svojevremeno. Dok je s obitelji bio u Grčkoj, nebrojeno puta bili su izbačeni iz podstanarskih stanova, dok su ksenofobne i rasističke izjave dodatno razdvojile obitelj od grčkog društva. Danas je Giannis zahvalan i skroman, a često sudjeluje u humanitarnim akcijama, pomaže zajednici u Milwaukeeju, ali i u rodnoj Grčkoj²⁹. Obitelj je 2020. tijekom lockdowna donirala 100.000 dolara radnicima Fiserv Foruma, dvorane u kojoj igraju Bucks, obzirom da tada nisu mogli raditi. U isto su vrijeme donirali i preko 20.000 zaštitnih maska za lice stanovnicima Atene i Zografove³⁰. “Ovo što se dogodilo u Milwaukeeju pamtit ćemo do kraja života”, rekao je grčki gorostas aludirajući na slučaj

²⁶ <https://www.theguardian.com/sport/2021/jan/08/lebron-james-unrest-donald-trump-comments>

²⁷ <https://deadline.com/2020/10/president-donald-trump-slams-laker-lebron-james-hes-a-hater-1234595195/>

²⁸ https://podcasts.google.com/feed/aHR0cHM6Ly9mZWVkcyc5tZWdheGhvbmUuZm0vRVNQNTYwOTY0NDU2Nw/episode/NzllMDhiZGZlMjRmNi0xMjVlLTg2M2EtZGlyYjgzNjc1YjMy?hl=en&ved=2ahUKEwiUyc_olYztAhWFeisKHRr4DPYQjrkEegQIEhAL&ep=6

²⁹ <https://olympics.com/en/featured-news/giannis-antetokounmpo-nba-milwaukee-bucks-greece>

³⁰ Tikkanen, A. (2022.). Giannis Antetokounmpo, Encyclopedia Britannica.

Jacoba Blakea kojeg su policajci upucali sedam puta. Mala zajednica u kojoj su se košarkaši tada nalazili, ne samo Bucksa, već i ostatka NBA lige u Orlando, solidarizirala se s momcima iz Milwaukeeja te podržala njihov bojkot utakmica.

Giannis je imao tada priliku čuti se s Blakeovim ocem i raspraviti o nemilom događaju koji se dogodio tek 65 kilometara od Milwaukeeja³¹. "Pokušat ću biti korektan i neću govoriti o detaljima razgovora", započeo je Grk i dodao: "Ali ono što me dojmilo je to koliko toga može se postići u tako kratko vrijeme. Uspjeli smo dobiti u manje od pola sata broj obitelji. Svi zajedno iz ekipe razgovarali smo s ocem, koji je zbog svega plakao. Zahvaljivao nam se zbog toga što smo učinili za njegovog sina toga dana. Taj protest mu je puno značio³²". U usporedbi s drugim, onim košarkaškim stvarima, ovo je za Giannisa ispallo neprocjenjivo. "Ovo je veće od košarke za mene. Naravno, bit će utakmica di ćeš zabiti 30, 40 ili 50 poena i to se pamti, ali ovaj trenutak, urezao mi se do kraja života³³". Objasnio je kako su svi tada osjetili ono što je proživljavala Jacobova obitelj. Smatrao je kako je to najvažnija stvar koja se dogodila u tih nekoliko mjeseci izolacije u Orlando. "Bilo je tako snažno. Sve što se događalo u državi Wisconsin, na ulicama i gradu kojeg predstavljamo, nije prihvatljivo. Ovo se ne smije događati³⁴". Mala gesta u vidu potpisanog dresa kluba razveselila je Jacoba i trenutak je kojeg će pamtiti cijeli život, rekao je njegov otac u jednom od razgovora.

O solidarnosti s igračima Milwaukeeja progovorio je i LeBron James. "Bili smo zajedno uz njih i shvaćamo situaciju koja se događala kod njih. Bili smo uz njih kao cijela zajednica, kao liga. I nastavit ćemo tako dalje", rekao je tada nakon utakmice s Portlandom. I nije potpora Afroamerikancima od strane Bucksa počela u famoznom Bubbleu. Ona je trajala već nekoliko mjeseci. Giannis je sa suigračima Brook Lopezom, Dontem DiVincenzom, Sterlingom Brownom, Frankom Masonom II te bratom Thanasisom pružio podršku prosvjednicima 7. lipnja u njihovom gradu³⁵. "I can't breathe" pisalo je na majicama košarkaša. Uz Giannisa je tada bila i njegova djevojka Mariah te sin Liam. "Ovo je naš grad. Moramo doći i podržati rasnu nepravdu koja se događa", zagrmio je kroz megafon tada najbolji košarkaš NBA lige. "Želimo promjene, želimo pravdu i zato smo ovdje. Zato sam i ja s vama ovdje i zato vas podržavam. Želim da moj sin odraste ovdje u Milwaukeeju i da ga

³¹<https://www.skysports.com/nba/news/36226/12059708/giannis-antetokounmpo-on-milwaukee-bucks-emotional-phone-call-with-jacob-blakes-father-following-game-5-boycott>

³² <https://deadline.com/2020/10/president-donald-trump-slams-laker-lebron-james-hes-a-hater-1>

³³ isto kao 19

³⁴ isto kao 19

³⁵ <https://eu.jsonline.com/story/sports/2020/06/06/bucks-players-including-giannis-join-protest-march/3166814001/>

nije strah hodati našim ulicama. Ne želim da osjeća mržnju u srcu³⁶”, dodao je. 6. siječnja 2021. više od 2000 pristaša Donalda Trampa opkolilo je zgradu Capitol u Washington D.C.

Tražili su pravdu (ili nepravdu?) nakon izgubljenih izbora voljenog im predsjednika, kojeg je na tronu Sjedinjenih Država naslijedio Joe Biden. Nasilje, krađe, vandalizam, nekolicina preminulih i stotine ranjenih. “Što bi bilo da su to napravili Afroamerikanci”, pitali su se mnogi tih dana. Jednako se pitao i Giannis, kao i ostatak istomišljenika. “Na kraju dana, kada prestanem igrati košarku, a čak i sada, moje dijete odrasta ovdje u Sjedinjenim Državama. I moj sin je Afroamerikanac. Ne mogu zamisliti da će morati proživjeti ovo što sada gledamo na televiziji³⁷” rekao je prije utakmice s Detroitom. “Dokle god dišem, dokle god živim mogu nešto promijeniti, na bolje. I to ću i dalje činiti. Govorit ću o tome, o nepravdi, ali moram se i dalje informirati i učini, kako bih još bolje razumio sve što se događa³⁸”, dodao je Giannis. Treba napomenuti kako su Milwaukee Bucks bili prva ekipa 2021., nakon Cleveland Cavaliersa 2016. koja je posjetila Bijelu kuću. Cavs su to uklonili za vrijeme mandata Baracka Obame, dok su u iduće četiri godine redom Golden state Warriorsi, Toronto Raptorsi i Los Angeles Lakersi to odbijali. Razlog je naravno bio Donald Trump i njegova politika s kojom se mnogi nisu slagali.

6.3. Jared Goff

Nogometaš Detroit Lionsa Jared Goff³⁹ svojim se porukama posebno istaknuo za vrijeme velikih prosvjeda u Americi. “Srce me boli zbog naše zemlje. Potrebna je promjena, a jedino je zajedno možemo ostvariti. Nikad neću moći shvatiti sve ovo kroz što prolaze ljudi iz afroameričke zajednice. Ali ću se zato truditi kako bih se dodatno educirao i poticao promijene koje su nužne za ovu zemlju. Volite jedni druge i trudite se napraviti promjenu koja će ovu zemlju učiniti još boljom”, napisao je na društvenim mrežama Jared Goff nekoliko dana nakon što je hladnokrvno ubijen George Floyd.

Vođa na terenu, ali i izvan njega, kako su ga prozvali suigrači. Nakon smrti Georgea Floyd Ramsi su imali veliki sastanak igrača, trenera i ostatka ekipe. “Bio je to najemotivniji i najsnažniji sastanak na kojem sam bio. Potpuno shvaćam ulogu bijelca kao beka u ovom sportu, zajedno sam uz cijelu afroameričku zajednicu u borbi s rasizmom”, ispričao je tada za

³⁶<https://eu.jsonline.com/story/sports/2020/06/06/bucks-players-including-giannis-join-protest-march/3166814001/>

³⁷ <https://www.newsweek.com/giannis-antetokounmpo-speaks-racism-america-capitol-mob-violence-1559621>

³⁸isto kao 36

³⁹ Jared Goff izabran je u NFL 2016. godine od strane Los Angeles Ramsa u kojem se zadržao četiri sezone. Klub je napustio 2020. godine u razmjeni za igrača Matthewa Stafforda te se preselio u Detroit Lionse

američke medije. Naučio je, kako tvrdi, da je potrebno reći nešto i zauzeti se za poštenje i biti na pravoj strani pravde. “Odgajan sam na ispravan, ali i na pogrešan način. To moram pod hitno ispraviti⁴⁰”. Priče koje je slušao, ponajviše od afroameričkih suigrača poput Roberta Woodsa kojeg je policija izvukla iz automobila i prijetila mu pištoljem, promijenile su mu percepciju situacije. “Razgovarao sam s brojnim suigračima od proteklih godina, kao i prijateljima i tražio savjet kako da se najbolje suočimo s ovim problemom. Svi su govorili kako je komplicirana situacija, ali da je vrlo lako sagledati stvar: postoji ispravna strana (Afroamerikanci) i ona pogrešna (rasisti) i na nama je da odaberemo⁴¹”, pojasnio je Goff.

Kako za vrijeme tog nesretnog ubojstva nije bilo utakmica, igrači, a ni sam Goff nisu znali kako će izgledati njihov prosvjed. Najavili su klečanje, poruke i druge oblike s kojima će pokazati da se i oni bore protiv silne nepravde. “Želim biti dio te promjene”, poručio je Goff. I zaista, bio je dio toga. Ramsi su uz devet drugih ekipa iz Los Angelesa osnovali "The Alliance", zajednicu koja je uključivala profesionalne igrače i ostale članove u borbi protiv rasne nepravde (Ostale ekipe: Chargersi, Clippersi, Lakersi, Dodgersi, Angelsi, Ducks, Kingsi, Galaxy, Sparks i LAFC). Obaveza je sklopljena na pet godina, a igrači moraju poticati solidarnost i poštovanje kroz sportska natjecanja. Uz to, poticati će i djecu iz siromašnijih obitelji i kvartova da se bave sportom. Podrška Afroamerikancima je bila velika. Klečali su Ramsi, klečao je Goff, kao i kolega Kaepernick tijekom intoniranja američke himne.

6.4. Colin Kaepernick

Colin Kaepernick je igrač američkog nogometa i veliki aktivist za ljudska prava. Talent za američki nogomet pokazivao je od rane dobi, a nakon što se obitelj preselila u Kaliforniju pokazao je raskoš tog talenta. I to ne samo u američkom nogometu, već i u baseballu te košarci. Sve što je radio izvan terena, u jednom je trenutku zasjenilo njegovu profesionalnu karijeru. “Dok sam živio s bjelačkim roditeljima, mislio sam da su njihova prava kao i moja, ali grdno sam se prevario”, rekao je svojevremeno. Nije smio nositi pletenice, jer mama mu je govorila da će izgledati kao propalica, a otac je smatrao da je to nedopustivo⁴². Tada nisam znao kako da se bunim, nisam to naučio, ali sada, sad to hoću” rekao je nekoliko godina kasnije. I zaista, to je i ostvario. 2016. na društvenim mrežama je

⁴⁰ <https://theramswire.usatoday.com/2020/06/12/nfl-rams-jared-goff-protest-social-injustice/>

⁴¹ <https://theramswire.usatoday.com/2020/06/12/nfl-rams-jared-goff-protest-social-injustice/>

⁴² Britannica, T. Editors of Encyclopaedia (2021). *Colin Kaepernick*, *Encyclopedia*

govorio i upozorio javnost na policijsku brutalnost i ubojstvo Altona Sterlinga, Charlesa Kinsleyja te Freddyja Grayja⁴³. Sve četiri žrtve bili su Afroamerikanci. Kao igrač San Francisca 49ersa, tijekom predsezona je sjedio za vrijeme intoniranja američke himne.

U intervjuu nakon utakmice Kaepernick je rekao: “Ne želim stajati i pokazati ponos zastavi i državi koja ne poštuje Afroamerikance i ljude obojene kože. Ovo sve je veće od ovog sporta za mene i bilo bi jako sebično da okrenem glavu na to. Mrtva tijela su na ulicama, a ljudi koji su plaćeni da štite oni se izvuku od ubojstva⁴⁴”. Kasnije je objasnio da ne misli s time stati. “Nastavit ću tako sve dok američka zastava neće predstavljati ono što zaista i treba.” Tada je prošlo neprimijećeno da je Colin sjedio i tijekom intoniranja himne na ranijim utakmicama, ali kako je bilo ozlijeđen, nitko nije obraćao pažnju. I nije stao na tome. Kaepernick je dobio mnogo kritika javnosti⁴⁵ zbog svojeg postupka, a mnogi bijelci koji su bili obožavatelji sporta, optužili su ga za nepoštivanje američke zastave i vojske. Sam čin dogodio se tijekom spornih predsjedničkih izbora između Hillary Clinton i eventualnog pobjednika Donalda Trumpa. Tijekom ovih izbora Trumpova kampanja je mobilizirala diskurse bijelog nacionalizma, pa čak i zaposlila Stevea Bannona kao glavnog Trumpovog savjetnika na neko vrijeme.

Trumpova kampanja je kapitalizirala politiku bijelaca koja je dobila brojne kritike od 1990ih, a veliki kritičar bio je i sam Kaepernick (Dickerson, Hodler, 2021:335). Donald Trump također je pljuvao po Kaepernicku. Nakon njegovih klečanja na jednom od svojih skupova žestoko je zavapio: “Uklonite tog kućinog sina s terena. Gotovo je s njime! Dajte mu otkaz! Uništava našu igru koju volimo, a zbog čega? Zbog nekih vlastitih principa”. Trump⁴⁶ je na svojim skupovima uspio okrenuti još više bjelačke javnosti protiv Kaepernicka. Uvrede na društvenim mrežama prerasle su u granice morbidnosti. Trumpovi pristaše radili su memeove u kojima su ismijavali Colina i ono što je svojim činom predstavljao. Memeovi su upravo u vrijeme *lockdowna* bili najraširenije sredstvo kojime se širio narativ, ne samo Colinovog klečanja već i prosvjeda te cijelog “Black Lives Matter” pokreta. Njega to nije omelo. Klečao je Kaepernick u ostalim utakmicama, davao je počast bivšim i trenutnim članovima američke vojske. U rujnu 2016. nakon što je policija ubila Terenca Crunchera i Keitha Scotta, Colin je rekao: “Zbog moje podrške, dobivam prijetnje smrću⁴⁷”. Nosio je

⁴³ <https://theramswire.usatoday.com/2020/06/12/nfl-rams-jared-goff-protest-social-injustice/>

⁴⁴ <https://www.aljazeera.com/sports/2016/9/22/us-colin-kaepernick-says-he-has-received-death-threats>

⁴⁵ Isto kao 44

⁴⁶ <https://www.theguardian.com/sport/2017/sep/22/donald-trump-nfl-national-anthem-protests>

⁴⁷ Isto kao 44

čarape u kojima su policajci prezentirani kao svinje. Pravdao se kako je to zbog svih nepoštenih i pokvarenih policajaca. “Ima i onih dobrih, koji zaista štite ljude”, pojasnio je. Njegov status Afroamerikanca također doprinosi kršenju sportskih i društvenih normi jer crni sportaši koji govore protiv društvenih nepravdi unutar percipiranih političkih granica sporta se često ocrnjuju i etiketiraju kao prijetnja naciji.

Kaepernick se zakleo kako će donirati više od milijun dolara organizacijama koje se bave zaštitom potlačenih zajednica. 25 tisuća dolara donirao je zajednici Majke protiv policijske brutalnosti koju je osnovala Collette Flanagan, čiji je sin umro nakon što je bio žrtva upravo policijske brutalnosti. Svoju zakletvu ispunio je donacijom od 100 tisuća dolara zajednicama za koje će donirati i ostale slavne osobe. Colin je bio tako inspiracija i ostalim igračima američkog ragbija. Kao što su LeBron James i Giannis Antetokounmpo bili u košarci, tako je i Colin Kaepernick bio u američkom nogometu. Svi oni bili su i daleko šire od okova njihovih sportova. Kaepernickica su podržali tako i ostali igrači NFL lige tzv. tihim prosvjedom američke himne. Zbog svega, liga je izgubila otprilike osam posto gledateljstva 2016. Istraživanja su pokazala kako je 30 posto od navedenih gledatelja kao razlog navelo igrače koji su protestirali. Ali želja i volja Colina je prepoznata, barem u redovima njegovih 49ersa. Dobio je nagradu Len Eshmont⁴⁸, kao znak hrabrosti i inspiracije drugima. “On za mene nije bio nikakva distrakcija ove sezone”, rekao je trener. S djevojkom Nessom osnovao je tada zajednicu "Znaj svoja prava" koja je besplatnim seminarima podučavala mladež o američkoj povijesti i pravima⁴⁹. Američka tvrtka Nike, koja u svom izlogu ima neke od najboljih sportaša u svijetu napravila je 2018. reklamu s Kaepernickom s tekstem: “Vjeruj u nešto. Pa makar morao žrtvovati sve što imaš”.

Kaepernickova kampanja za ljudska i rasna prava sve je više dobivala pažnje i priznanja, što je priznala i sama glasnogovornica lige tada, Jocelyn Moore. U jeku prosvjeda, nakon smrti Georgea Floyda, New York times je naveo kako NFL ima i dalje problema s rasizmom unatoč tome što u ligi igra tri četvrtine Afroamerikanaca. Suprotno tome je to što je gotovo svaki vlasnik ekipe u ligi bijelac, od čega su mnogi renomirani pristaše Trumpa. Mnogi od njih, štoviše svi, nisu htjeli Kaepernickica u svojoj momčadi. “Mainstream Amerika će razmisliti o Kaepernicku, samo treba vremena. Kao što je trebalo i s Muhamedom Alijem nakon što je odbio otići u Vijetnam, i kao što su gledali na Jackieja Robinsona u baseballu. Napredak dolazi i polako se prilagođava, a ova država kažnjava one koji žele tu promjenu

⁴⁸ <https://www.chicagotribune.com/sports/ct-kaepernick-ali-legacy-award-20171130-story.html>

⁴⁹ <https://www.bbc.com/sport/american-football/59124636>

ostvariti brže⁵⁰”, napisao je Michael Rosenberg. Nakon što je Jacob Blake upucan 2020., povjerenik lige Roger Goodell rekao je da je NFL trebao ranije shvatiti razloge zašto je Kaepernick klečao na američku himnu.

7. Zaključak

Zaključak ovog rada prikazat ću kroz tri teze koje su mi poslužile kao osnova za analizu.

Prva teza je ta da su istaknuti akteri američkog nogometa i košarke, kao i organizacije te drugi pojedinci intenzivno i raznovrsno politički komunicirali vezano uz problem rasizma u Sjedinjenim Američkim Državama. Smatram da je ova teza potvrđena. Razdoblje od 2017. pa do 2020. bilo je naporno i stresno za američko društvo. Rasna podijeljenost bila je na nikada višoj razini, a ljudi, ponajviše oni potlačeni, tražili su idole u onima s kojima su se mogli poistovjetiti. Stvorila se velika grupa za pritisak “Black Lives Matter” koja je ujedinila cijeli svijet. Tu grupu podržali su i sami sportaši. Bili su dio civilnog društva koje nije imalo novčane koristi od podrške, a svojim su utjecajem željeli pomoći ljudima koji su suočeni s velikim problemom rasizma. U cijeloj priči, veliku ulogu odigrale su i društvene mreže. Mediji, kao glavno sredstvo za širenje poruka pokazali su se idealnim i najboljim načinom za davanje publiciteta sportskim, političkim i društvenim institucijama. Sportaši su iskoristili to kako bi svoje nezadovoljstvo iskazali brojnim porukama na dresovima, majicama, klečanjem tijekom intoniranja himne, na konferencijama za medije. Njihova komunikacija je bila intenzivna u vidu brojnih poruka na društvenim mrežama, razgovora s novinarima te čak i dolascima na prosvjede. Mogu reći da je došlo do suradnje sporta i grupe za pritisak u cilju rješavanja konflikta kojeg je nametnula politika.

Druga teza je da četvorica istaknutih pojedinačnih aktera američke košarke i nogometa koristili svoju popularnost i celebrity status kako bi upozorili na problem rasizma i pridonijeli njegovom rješavanju. Smatram da se ova teza potvrdila. Sportaši koriste znanje i vještine komuniciranja kako bi poslali poruku. Američki sportaši nisu političari po struci, ali oni koriste političku komunikaciju kako bi poslali svoje poruke, zbog čega ih i svrstavamo u civilno društvo. Colin Kaepernick je do 2018. dobio brojne kritike, ali i pohvale. Među prvima se borio protiv rasne nepravde, a upravo je 2018. snimio kontroverznu reklamu za tvrtku *Nike*⁵¹. “Ako ljudi govore da su vaši snovi ludi, ako vam se smiju oko toga što radite.

⁵⁰ Isto kao 48

⁵¹ <https://www.theguardian.com/sport/2019/sep/16/nikes-dream-crazy-advert-starring-colin-kaepernick-wins-emma>

Dobro, neka tako i ostane. Zato što ono što nevjernici ne razumiju, nije nazivanje sna ludim uvreda. To je kompliment. Nemojte biti najbrži čovjek u školi ili na svijetu. Budite najbrži ikada. Ne vjerujte u to da morate biti kao netko drugi. Ako ste rođeni kao izbjeglica, to vas ne sprječava da igrate nogomet. Ako imate samo jednu ruku, to vas ne sprječava da igrate nogomet. Vjerujte u nešto, čak i ako to znači da trebate žrtvovati sve ostalo.” Colin je pokazao i dokazao da nije samo sportaš, već i pravi motivator i komunikator. Njegova poruka je toliko razljutila tadašnjeg predsjednika Donalda Trumpa da je ovaj zagalamio: “Kakvu to poruku šalje? Ne postoji opravdani razlog za time.” Trump se ljutio, ali javnost je voljela Colina, čak i nakon što su mu klubovi u američkom nogometu okrenuli leđa i nakon što je ostao bez posla kao igrač. Colin je prvi pokazao da ni američka himna nije sveta u tolikoj mjeri da bi bila važnija od nepravdednosti.

Treća teza je da su četvorica istaknutih aktera i NBA liga ostvarili izvjesne političke učinke uz problem rasizma, a da je upliv NFL-a u tom pogledu bio kontroverzan. Joe Biden je 2021. postao novi američki predsjednik, kada je u utrci za "tron" pobijedio Donalda Trumpa. Savršeno je iskoristio pakiranje politike, u vidu slavni osoba koje su mu omogućile da stekne dodatnu popularnost i približili ga pobijedi. Street je istaknuo koliko je važno da političari stvore dobar imidž kojeg će javnost prihvatiti. A Biden je učinio upravo to, priklonio se sportašima koji su se borili protiv rasne nepravde, za razliku od protukandidata Trumpa, koji je često koristio manipulaciju kako bi okrenuo mišljenje javnosti na svoju stranu. U tome nije uspio. LeBron je otvoreno kritizirao Trumpa i pozivao ljude na glasanje. Kao i drugi, nosio je na prsima poruku kojom je zvao ljude na glasanje. Snimao je reklame s kojima je pozvao glasače da budu katalizator promjene za kojom Sjedinjene Američke Države žude. Zajedničkom inicijativom sportaša, ali i drugih uključenih aktera, i zatvorenima je omogućeno da glasaju. Nekada neodlučni i krajnje nezainteresirani, afroamerički birači dobili su novi razlog za izlazak na izbore. Nije samo Biden dobio izbore s time što su sportaši širili poruke. Ponovno se počelo pričati o problemu koji je dugo ukorijenjen u američko društvo, a kojemu ne bi trebalo biti mjesta u suvremenom vremenu. Rasizam je ponovno postao tema o kojoj se intenzivno pričalo, o kojoj se intenzivno raspravljalo. Svrhovita komunikacija urodila je plodom, borba protiv rasizma nije ostala samo u okovima društvenih mreža, već se "prelila" i na prosvjede, u Kongres, Bijelu kuću, u svaki kutak Sjedinjenih Američkih Država. Što se tiče NBA i NFL-a, odnos spram rasizmu bio je pomalo polariziran. S obzirom na to da su u NBA vlasnici klubova većinom židovi i Afroamerikanci, liga je pokazala puno više sluha za problem rasizma. Štoviše, posljedice nije

bilo niti za igrače koji su podržali pokret “Black Lives Matter” i bojkot utakmica, a nije ih bilo niti za one koji su zbog vlastitih stajališta odbili to. U NFL-u igrači su isprva podržali pokret, ali su s vremenom prestali i s klečanjem prije utakmica, ali i drugim političkim porukama. Ekonomski interes je veći u NFL-u te su samim time htjeli izbjeći kontroverze zbog kojih bi izgubili veći broj gledatelja.

Američka politika nije pokazala previše sluha za rješavanje problema rasizma i rasne nepravde. Štoviše, nije ih uopće zanimao taj problem. Ubojstva Afroamerikanaca ukazala su na to da problem rasne neravnopravnosti i dalje postoji u suvremenom društvu. Važno je istaknuti da su se određene promjene u američkom društvu dogodile, ali da su i dalje prevelike podjele koje u istome vladaju.

Sport i politika ne mogu jedno bez drugoga. Pogotovo kada je riječ o Sjedinjenim Američkim Državama, koja kroz sport generira nezamislivu zaradu. U ovom konkretnom slučaju, međusobna suradnja sporta i politike prerasla je u trenucima brojnih prosvjeda i nasilja u sukobe. Sportaši nisu htjeli tek sa strane gledati što se u njihovoj zemlji događa, već su reagirali na način kako su znali. Giannis, LeBron, Colin i Jeff, ali i brojni drugi, ukazali su svojim angažmanom da problem rasizma ne smije ostati samo mrtvo slovo na papiru. Analiza je pokazala da su igrači iz NBA puno više bili ujedinjeni, nego što su to bili igrači u NFL-u. Razlog možemo potražiti u vlasnicima ekipa od kojih su mnogi na strani Trumpa, a neki su i njegovi dobri prijatelji (Kahn, Kraft, Kroenke, Jones)⁵². Sama ta činjenica zatvorila je vrata Kaepernicku nakon njegovih javnih istupa i nakon što je ostao bez ekipe. Smatram da je Colin igrač američke košarke, ne bi bio izbačen iz lige, s obzirom na to da NBA košarkaši imaju jasne političke stavove (James, Chris Paul, Steph Curry) te ih liga zbog toga nije izbacila.

Literatura

a) knjige i članci

1. Bežovan, G (2004) *Civilno društvo*. Zagreb: Nakladni zavod Globus
2. Clayton M, (2018) *Black Lives Matter and the Civil Right Movement: A Comparative Analysis of Two Social Movements in the United States*, Journal of Black Studies. Volume: 49

⁵² <https://www.newsweek.com/nfl-owners-support-donald-trump-list-donated-president-1510841>

issue:5. 448-480

3. Coakley, J. (2009). *Sports in society: Issues and controversies*. New York: McGraw – Hill
4. Dawson, M. C. (1994). *Behind the Mule: Race and Class in African-American Politics*. Princeton University Press.
5. Dickerson, N., Hodler, M. (2021) *Real Men Stand For Our Nation: Construction of American Nation and Anti-Kaepernick Memes*. *Journal of Sports and Social Issues*. 45(4), 329-357
6. Duverger, M. (2001) *Politička sociologija*. Zagreb/Split/Osijek: Pan liber
7. Elmasry, M. H., & el-Nawawy, M. (2017). “Do black lives matter? A content analysis of New York Times and St. Louis Post-Dispatch coverage of Michael Brown protest ”. *Journalism Practice*. 11(7), 857-875
8. Entman, R. M., & Rojecki, A. (2000) *The black image in the white mind: Media and race in America*. Chicago: University of Chicago Press
9. Giddens, A. (2007). *Sociologija*. Zagreb: Globus
10. Grbeša M. i Šalaj B. (2022) "What is celebrity populism? The case of croatian singer Miroslav Škoro". *DRUŽBOSLOVNE RAZPRAVE/Social Science Forum*. XXXVIII (2022). 99: 21–43
11. Gurvitch, G. (1966) “Kratik prikaz pojma totalnih društvenih fenomena”, u Gurvitch, G. (ur.). *Sociologija*. Svezak II. Zagreb: Naprijed
12. Huizinga, J. (1970) *Homo ludens - o podrijetlu kulture u igri*. Zagreb: Matica hrvatska
13. Haralambos, M., Holborn, M. (2002). *Sociologija: Teme i perspektive*. Zagreb: Golden marketing
14. Inwood, J. (2019) “White supremacy white counter-revolutionary politics, and the rise of Donald Trump. *Environment and Planning*” C: *Politics and Space*. 37(4). 579-596
15. Kusz, K (2017) “Winning Bigly”: *Sport Fantasies of White Male Omnipotence in the Rise of Donald Trump and Altd Right White Supremacy*. *Journal of Hate Studies*
16. Kustec Lipicer, S. i Maksuti, A. (2010) “Odnos politike i sporta u perspektivi teorijskih analiza u politologiji”. U: Petak, Z. (ur.). *Anali hrvatskog političkog društva*. (str. 147-171). Zrinski d.d., Čakovec
17. Lalić, D. (2018) *Nogomet i politika*. Zagreb: Fraktura

18. Lalić, D. "Ne ustati na 'Lijepu našu' manje šteti od poziva da se pretuku oni koji ne ustaju". *Večernji list* (Zagreb). 2.2.2019
19. Lalić, D. (2004) "Obilježja pakiranja politike u izbornoj kampanji HDZ-a i SDP-a 2003. godine". Vol XLI, (2004.). br. 1, str. 55–73. Zagreb: Politička misao.
20. Lupis, N. (2002). *Komunikacija. Dijete, vrtić, obitelj*. 8 (28), 19-22.
21. Malović, S., Ricciardi S., Vilović G. (2007) *Etika novinarstva*. Zagreb: Sveučilišna knjižara ICEJ
22. McNair, B. (2003). *Uvod u političku komunikaciju*. Zagreb: Politička misao
23. Orešković, S. (1995) "Rasne varijacije ili rasne razlike: Genetička produkcija novih rasnih mitova". *Socijalna ekologija*. 4(4), 331-343.
24. Prpić, I., Puhovski Ž., Uzelac, M. (1990) *Leksikon temeljnih pojmova politike. Abeceda demokracije*. Zagreb: Školska knjiga
25. Shardagly, T., Abdullah, N., (2020): "A Pragma-stylistic Analysis of Racism in Donald Trump's Speeches". *PalArch's Journal of Archaeology of Egypt*. 17(6). 16525-16541
26. Smith, C.A. (1990) *Political Communication*. Harcourt Brace Jovanovich
27. Street, J. (2003): *Masovni mediji, politika i demokracija*. Zagreb: Politička misao
28. Škorić, J (2017). "Problem rasizma i njegove implikacije na socijalni rad", *Ljetopis socijalnog rada*. vol.24. br.3. 2017. Str. 415-436
29. West, C. (1993): *Race Matters*, Boston: Beacon Press
30. Zelenika, R (2000): *Metodologija i tehnologija izrade znanstvenog djela*. vol. 4. Ekonomski fakultet u Rijeci, Rijeka

b) Web stranice:

1. Augustyn, A.(2021) *LeBron James, Encyclopedia Britannica*. <https://www.britannica.com/biography/LeBron-James>
2. Britannica, T. Editors of Encyclopaedia (2021).*Colin Kaepernick, Encyclopedia Britannica*. <https://www.britannica.com/biography/Colin-Kaepernick>

3. Duignan, B. (2021.) *Donald Trump*, *Encyclopedia Britannica*.
<https://www.britannica.com/biography/Donald-Trump>
4. Lynich, H. (2020) *African American*. *Britannica*, T. *Editors of Encyclopedia*
<https://https://www.britannica.com/topic/African-American>
5. Tikkanen, A. (2022.). *Giannis Antetokounmpo*, *Encyclopedia Britannica*.
<https://www.britannica.com/biography/Giannis-Antetokounmpo>
6. Wade, P. , Smedley, A. and Takezawa, Yasuko I. (2020). *Race*. *Encyclopedia Britannica*.
<https://www.britannica.com/topic/race-human>
7. “Nba bubble rules teams schedule in Orlando” *Sporting News*. Pristupljeno: 5.6.2022.
<https://www.sportingnews.com/us/nba/news/nba-bubble-rules-teams-schedule-orlando/zhap66a9hcwq1kxmcex3ggabo>
8. “Trump Wanted Black Lives Matter Protesters to Be Shot, Says Former Defense Secretary” *Rolling Stone*. Pristupljeno 4.6.2022.
<https://www.rollingstone.com/politics/politics-news/mark-esper-trump-shoot-black-lives-matter-protesters-1346079/>
9. “Trump calls Black Lives Matter a 'symbol of hate' as he digs in on race” *CNN*. Pristupljeno 4.6.2022.
<https://edition.cnn.com/2020/07/01/politics/donald-trump-black-lives-matter-confederate-race/index.html>
10. “Trump goes after Black Lives Matter, ‘toxic propaganda’ in schools” *Politico*. Pristupljeno 4.6. 2022.
<https://www.politico.com/news/2020/09/17/trump-black-lives-matter-1619-project-417162>
11. “The NBA returns to the court with a clear message: Black Lives Matter” *DW*. Pristupljeno 4.6.2022.
<https://www.dw.com/en/nba-restarts-after-coronavirus-pause-in-florida-bubble/a-54379596>
12. “LeBron James calls Black Lives Matter 'a walk of life,' advocates for Breonna Taylor” *ESPN*. Pristupljeno 5.6.2022.
https://www.espn.com/nba/story/_/id/29528067/lebron-james-calls-black-lives-matter-walk-life-advocates-breonna-taylor

13. "We want change. We want justice.' Giannis Antetokounmpo, Sterling Brown and other Bucks players join Milwaukee protest" Jsonline. Pristupljeno 5.6.2022.

<https://eu.jsonline.com/story/sports/2020/06/06/bucks-players-including-giannis-join-protest-march/3166814001/>

14. "Giannis Antetokounmpo on Milwaukee Bucks' emotional phone call with Jacob Blake's father following Game 5 boycott" Sky Sports. Pristupljeno 4.6.2022.

<https://www.skysports.com/nba/news/36226/12059708/giannis-antetokounmpo-on-milwaukee-bucks-emotional-phone-call-with-jacob-blakes-father-following-game-5-boycott>

15. "THE GIANNIS DRAFT Ep. 1: Who is Giannis?" podcasts.google. Pristupljeno 4.6.2022.

https://podcasts.google.com/feed/aHR0cHM6Ly9mZWVkey5tZWdhcGhvbmUuZm0vRVNQNTYwOTY0NDU2Nw/episode/NzllMDhiZGEtMjRmNi0xMWVvLTg2M2EtZGIyYjgzNjc1YjMy?hl=en&ved=2ahUKEwiUyc_olYztAhWFeisKHRr4DPYQjrkEegQIEhAL&ep=6

16. "Giannis Antetokounmpo: From poverty in Greece to NBA's most lucrative player" Olympics. Pristupljeno 5.6.2022.

<https://olympics.com/en/featured-news/giannis-antetokounmpo-nba-milwaukee-bucks-greece>

17. "US: Colin Kaepernick says he has received death threats" aljazeera. Pristupljeno 4.6.2022.

<https://www.aljazeera.com/sports/2016/9/22/us-colin-kaepernick-says-he-has-received-death-threats>

18. "Colin Kaepernick: Five things taken from series Colin in Black and White" BBC. Pristupljeno 3.6.2022.

<https://www.bbc.com/sport/american-football/59124636>

19. "Share of players in the NBA from 2010 to 2021, by ethnicity" Statista. Pristupljeno 5.6.2022.

<https://www.statista.com/statistics/1167867/nba-players-ethnicity/>

20. "Former President Donald Trump Goes After LeBron James Over Transgender Athletes" Si. Pristupljeno 4.6.2022.

<https://www.si.com/nba/heat/miami-news/miami-heat-donald-trump-lebron-james-transgende>

r

21. “Share of players in the NFL in 2019, by ethnicity” Statista. Pristupljeno 4.6.2022.

<https://www.statista.com/statistics/1167935/racial-diversity-nfl-players/>

22. “Why not everyone was kneeling during the NBA anthem demonstration” Washington Post. Pristupljeno 5.6.2022.

<https://www.washingtonpost.com/sports/2020/08/03/nba-kneeling-national-anthem/>

23. “We live in two Americas’: LeBron blasts ‘shameful’ Trump in scathing appraisal” The Guardian. Pristupljeno 3.6.2022.

<https://www.theguardian.com/sport/2021/jan/08/lebron-james-unrest-donald-trump-comment>

s

24. “President Donald Trump Slams Los Angeles Laker LeBron James: “He’s A Hater” Deadline. Pristupljeno 4.6.2022.

<https://deadline.com/2020/10/president-donald-trump-slams-laker-lebron-james-hes-a-hater-1234595195/>

25. “Donald Trump blasts NFL anthem protesters: ‘Get that son of a bitch off the field’” The Guardian. Pristupljeno 4.6.2022.

<https://www.theguardian.com/sport/2017/sep/22/donald-trump-nfl-national-anthem-protests>

26. “Colin Kaepernick receives Muhammad Ali Legacy Award from Sports Illustrated” Chicago Tribune. Pristupljeno 5.6.2022.

<https://www.chicagotribune.com/sports/ct-kaepernick-ali-legacy-award-20171130-story.html>

27. “Esper: Trump asked about shooting protesters ‘in the legs or something’ after George Floyd death” The Hill. Pristupljeno 5.6.2022.

<https://thehill.com/policy/defense/3473642-esper-trump-asked-about-shooting-protesters-in-the-legs-or-something-after-george-floyd-death/>

28. NBA.com. Pristupljeno 4.6.2022. <https://www.nba.com>

29. NFL.com. Pristupljeno 4.6.2022. <https://www.nfl.com>

30. “Visualizing US population by race” Visual Capitalist. Pristupljeno 8.7.2022.

<https://www.visualcapitalist.com/visualizing-u-s-population-by-race/>

31. "Owners who support donald Trump: List of Those Who Have Donated to the President" Newsweek: Pristupljeno: 21.7.2022.
<https://www.newsweek.com/nfl-owners-support-donald-trump-list-donated-president-151084>
1
32. "Jared Goff wants to be a leader in the fight against social injustice" The Rams Wire, pristupljeno 21.7.2022.
<https://theramswire.usatoday.com/2020/06/12/nfl-rams-jared-goff-protest-social-injustice/>
33. "Nike's 'Dream Crazy' advert starring Colin Kaepernick wins Emmy", The Guardian, Pristupljeno 21.7.2022.
<https://www.theguardian.com/sport/2019/sep/16/nikes-dream-crazy-advert-starring-colin-kaepernick-wins-emmy>
34. "The global impact of George Floyd: How Black Lives Matter protests shaped movements around the world" CBS News, Pristupljeno 21.7.2022.
<https://www.cbsnews.com/news/george-floyd-black-lives-matter-impact/>
35. "Anthony Davis learning from LeBron James about social justice", Lakersnation, pristupljeno 22.8.2022.
<https://lakersnation.com/lakers-news-anthony-davis-learning-from-lebron-james-social-justice/2020/07/25/>
36. "We live in two Americas': LeBron blasts 'shameful' Trump in scathing appraisal", The Guardian, Pristupljeno 22.8.2022.
<https://www.theguardian.com/sport/2021/jan/08/lebron-james-unrest-donald-trump-comment>
s
37. "Trump Mocks LeBron James's Intelligence and Calls Don Lemon 'Dumbest Man' on TV", New York Times, Pristupljeno 29.8.2022.
<https://www.nytimes.com/2018/08/04/sports/donald-trump-lebron-james-twitter.html>
38. "Wesley Matthews, Mark Ruffalo collaborate on commercial encouraging Wisconsinites to vote", Milwaukee Journal Sentinel, Pristupljeno 29.8.2022.
<https://eu.jsonline.com/story/sports/nba/bucks/2020/10/28/mark-ruffalo-wesley-matthews-collaborate-pro-voting-commercial/6055915002/>

39. "A Step in the Right Direction for Democracy", When We All Vote, Pristupljeno 29.8.2022.

<https://whenweallvote.org/press/press-release/a-step-in-the-right-direction-for-democracy/>

40. "LeBron James says he would never sit across from President Trump", 247 Sports, Pristupljeno 29.8.2022.

<https://247sports.com/nba/los-angeles-lakers/Article/LeBron-James-says-he-would-never-sit-across-from-President-Trump-120229451/>

41. "Getting Black communities to vote is personal for LeBron James, other NBA stars: 'We've seen our voices muted our whole lives'", Pristupljeno 29.8.2022.

<https://eu.usatoday.com/story/sports/nba/2020/09/20/lebron-james-nba-players-get-personal-why-black-communities-vote/5809425002/>

42. "The NFL and the Flawed Logic of 'Disparate Impact'", Wall Street Journal, Pristupljeno 29.8.2022.

<https://www.wsj.com/articles/nfl-race-flores-black-white-disparate-impact-coach-players-11644852540>

43. "Jonathan Isaac explains why he stood during national anthem" Orlando Pinstriped Post. Pristupljeno 31.8.2022.

<https://www.orlandopinstripedpost.com/2020/7/31/21350233/orlando-magic-jonathan-isaac-national-anthem>

44. "Read Martin Luther King Jr.'s 'I Have a Dream' speech in its entirety" NPR.org. Pristupljeno 31.8.2022.

<https://choice.npr.org/index.html?origin=https://www.npr.org/2010/01/18/122701268/i-have-a-dream-speech-in-its-entirety>